

ผลกระทบจากการผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศต่อการประกอบอาชีพ
การเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

IMPACT OF VARIABLE ECONOMY OF THE COUNTRY ON AGRICULTURAL
OCCUPATION OF FOREST VILLAGE MEMBERS, TAMBON
MAEHORPHRA, AMPHUR MAETANG, CHANGWAT
CHIANG MAI, THAILAND

นายปฐมพล ทองรอด

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการเกษตรและป่าไม้

พ.ศ. 2543

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารการเกษตรและป่าไม้)

ปริญญา

บริหารการเกษตรและป่าไม้

ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา

ภาควิชา

เรื่อง ผลกระทบจากการผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศต่อการประกอบอาชีพการเกษตรของ
สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

IMPACT OF VARIABLE ECONOMY OF THE COUNTRY ON AGRICULTURAL
OCCUPATION OF FOREST VILLAGE MEMBERS, TAMBON MAEHORPHRA,
AMPHUR MAETANG, CHANGWAT CHIANG MAI, THAILAND

นามผู้วิจัย นายปฐมพล ทองรอด

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

วันที่ 25 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2543

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์ทรงศักดิ์ ภู่น้อย)

วันที่ 26 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2543

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์โชคก จรุงคนธ์)

วันที่ 30 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2543

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)

วันที่ 30 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2543

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสุทธิ เนียมทรัพย์)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 31 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2543

บทคัดย่อ

บทคัดย่อปัญหาพิเศษ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
 ความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการเกษตรและป่าไม้

ผลกระทบจากการผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศต่อการประกอบอาชีพ

การเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ

อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นายปฐมพล ทองรอด

ตุลาคม 2543

ประธานกรรมการที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช

ภาควิชา/คณะ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และ
 สังคมของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ 2)
 ทราบถึงอุปสรรค ข้อจำกัด และแนวทางแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิก
 หมู่บ้านป่าไม้ ผู้ให้ข้อมูลคือสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวและอาศัยอยู่ในเขตหมู่
 บ้านป่าไม้ จำนวน 85 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูล ซึ่งดำเนินการในช่วง
 เดือนตุลาคม - ธันวาคม 2542 ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้
 โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS/PC⁺)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47 ปี แต่งงาน
 แล้ว และจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่มีบุตรเฉลี่ยครอบครัวละ 2 คน มี
 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน และมีแรงงานเฉลี่ยครอบครัวละ 2 คน ประกอบอาชีพ
 เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง สภาพการถือครองที่ดินเฉลี่ยครอบ
 ครัวละ 8 ไร่ โดยมีที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ยครอบครัวละ 2 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 46,483 บาท
 ในปี 2542 ซึ่งรายได้ไม่พอเพียงต่อค่าครองชีพ

สำหรับอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมแล้วผลจากการผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศก่อให้เกิดสถานการณ์ที่เป็นมูลเหตุของอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพต่อผู้ให้ข้อมูลของปัจจัยด้านต่าง ๆ ทั้งสิ้น ได้แก่ ด้านที่ดิน ด้านเงินทุน ด้านแรงงาน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้านผลผลิตและการตลาดและด้านคำแนะนำจากภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของผู้ให้ข้อมูลเพิ่มสูงขึ้น

ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพการเกษตรตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดต้องการให้มีการออกเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ทำการเกษตร และพื้นที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นหลักประกันในการประกอบอาชีพ รวมถึงต้องการคำแนะนำและความช่วยเหลือจากภาครัฐต่อการประกอบอาชีพอย่างจริงจัง

ABSTRACT

Abstract of special problem submitted to the Graduate School of Maejo University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Agriculture and Forestry Administration

IMPACT OF VARIABLE ECONOMY OF THE COUNTRY ON AGRICULTURAL
OCCUPATION OF FOREST VILLAGE MEMBERS, TAMBON MAEHORPHRA,
AMPHUR MAETANG, CHANGWAT CHIANG MAI, THAILAND

By

PATHOMPHOL THONGROD

OCTOBER 2000

Chairman : Associate Professor Dr.Thep Phongpamich

Department/Faculty: Department of Agricultural Extension,
Faculty of Agricultural Business

The objectives of this research were 1) to investigate personal and socio-economic traits of forest village members, Tambon Maehorphra, Amphur Maetang, Changwat Chiang Mai ; and 2) to find out their obstacles, limitations and solution guidelines for agricultural occupation. The data was collected by means of questionnaires from 85 household heads during October - December 1999, and analyzed by the Statistical Package for Social Sciences (SPSS/PC⁺).

The results of the research revealed that most of the respondents were male, 47 years old on average, married, and had completed grade 4 of primary education. They had an average of 2 children 3 and household members, 2 of whom contributed to family labour. Agriculture was their major occupation and labour employment was subsidiary. Their average family land holding was 8 rai, 2 rai of which was owned by each family on average. They had an average annual income of 46,483 baht in 1999, which was insufficient for living.

Regarding obstacles and limitations to agricultural occupation, it was found that the variable economy of the country led to obstacles and limitations in land, capital, labour, materials and equipment, products and marketing, and advice from government agencies; all of these resulted in increased costs of production.

Concerning solution guidelines for agricultural occupation, it was found that all of the respondents wished to be given agricultural and residential land rights to ensure their agricultural occupation, and also to obtain advice on and assistance in their occupation from the governmental sector.

กิตติกรรมประกาศ

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากความรู้ความสามารถของรองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช ประธานกรรมการที่ปรึกษา อาจารย์ทรงศักดิ์ ภู่น้อย และ อาจารย์โชดก จรุงคนธ์ กรรมการที่ปรึกษา ที่ให้คำแนะนำปรึกษาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่งจนสำเร็จสมบูรณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรยา อภิชาติตรากุล ที่ได้ให้ความกรุณาตรวจทานแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ที่สนับสนุนทางการศึกษาตลอดมา ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ซึ่งไม่อาจกล่าว नामได้ทั้งหมด คุณจตุรงค์ เคาวสุต ที่เปิดโอกาสและสนับสนุนให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ตลอดจนเพื่อนสนิท มิตรสหายผู้เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยศึกษาและทำปัญหาพิเศษได้สำเร็จตามความมุ่งหวัง

ปฐมพล ทองรอด

ตุลาคม 2543

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญเรื่อง	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	6
ประวัติและการดำเนินการเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าของ	
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	6
การดำเนินงานจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	10
แนวความคิดและทฤษฎีของการพัฒนาชนบท	16
การประกอบอาชีพของประชาชนในชนบท	18
สภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในรอบปี พ.ศ. 2540	22
ผลการพยากรณ์เกี่ยวกับผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและ	
การดำรงชีวิตของประชาชน	26
ภาคสรุป	29
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	30
สถานที่ดำเนินการวิจัย	30
ผู้ให้ข้อมูล	30
เครื่องมือในการวิจัย	31

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

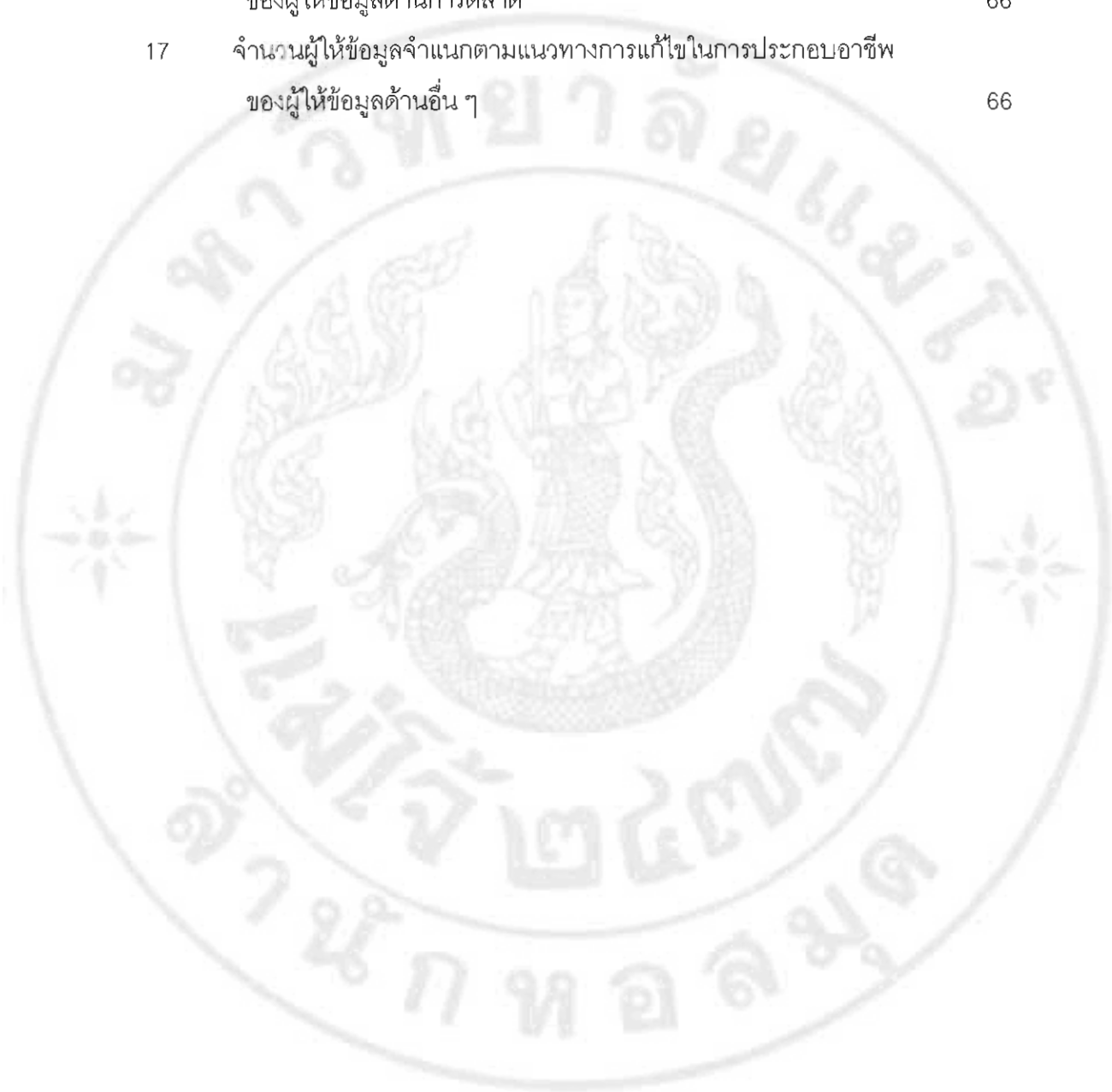
	หน้า
ตัวแปรและการวัดตัวแปร	31
การทดสอบเครื่องมือ	32
วิธีการรวบรวมข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	34
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	35
ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านป่าไม้และสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้	35
ตอนที่ 2 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	42
ตอนที่ 3 อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	50
ตอนที่ 4 แนวทางแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพการเกษตรตามธรรมชาติของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	61
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	67
สรุปผลการวิจัย	67
ข้อเสนอแนะ	70
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	71
บรรณานุกรม	72
ภาคผนวก	75
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	76
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	83

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	พื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ พ.ศ. 2510 - 2536	9
2	แสดงการเลิกจ้างงานทั้งประเทศ ปี พ.ศ. 2537-2541	26
3	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	43
4	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางสังคม	45
5	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ	48
6	จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพ การเกษตรจากปัจจัยด้านที่ดิน	53
7	จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพ การเกษตรจากปัจจัยด้านเงินทุน	54
8	จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพ การเกษตรจากปัจจัยด้านแรงงาน	56
9	จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพ การเกษตรจากปัจจัยด้านวัสดุ อุปกรณ์	57
10	จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพ การเกษตรจากปัจจัยด้านผลผลิตและการตลาด	58
11	จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพ การเกษตรจากปัจจัยด้านคำแนะนำจากภาครัฐ	61
12	จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพ ของผู้ให้ข้อมูลด้านที่ดิน	62
13	จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพ ของผู้ให้ข้อมูลด้านเงินทุน	63
14	จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพ ของผู้ให้ข้อมูลด้านแรงงาน	64
15	จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพ ของผู้ให้ข้อมูลด้านผลผลิต	65

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
16	จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขการประกอบอาชีพ ของผู้ให้ข้อมูลด้านการตลาด	66
17	จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขการประกอบอาชีพ ของผู้ให้ข้อมูลด้านอื่น ๆ	66

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่สังเขปหมู่บ้านป่าไม้	15
2	สภาพบ้านเรือน	36
3	ระบบวนเกษตรในเขตสวนป่าโดยอาศัยน้ำฝน (ข้าวและถั่วลิสง)	37
4	บริเวณด้านหน้าหมู่บ้าน	38
5	ลักษณะของดิน	38
6	หนองปลิง	39
7	ลำน้ำกสงที่สวนป่า	40
8	ประปาหมู่บ้าน	41

บทที่ 1

บทนำ (INTRODUCTION)

นับตั้งแต่เกิดวิกฤติการณ์เศรษฐกิจในประเทศไทยเมื่อเดือนกรกฎาคม 2540 วิกฤติการณ์ทางการเงินได้ขยายไปยังประเทศเกาหลีใต้และประเทศอินโดนีเซียในช่วงปลายปี พ.ศ. 2540 และขยายไปยังประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างชัดเจน ทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น จนต้องมีการปรับโครงสร้างสถาบันการเงินภายในประเทศของประเทศเหล่านี้ รวมถึงทำให้สถานการณ์เศรษฐกิจโลกในปี พ.ศ. 2541 อยู่ในภาวะเข้าสู่การชะลอตัวทางเศรษฐกิจ (สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, 2542: 1-2)

วิกฤติการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาสะสมที่เกิดจากโครงสร้างและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากการวางแผนที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เน้นภาคการเงินการธนาคารและตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็น "เศรษฐกิจฟองสบู่" คือเป็นการเติบโตแบบรวม ๆ ไม่มีพื้นฐานที่แท้จริง ทำให้การพัฒนาประเทศขาดสมดุล การกระจายทรัพย์สินรายได้และความรู้มีช่องว่างที่แตกต่างกันเพิ่มมากขึ้น ประชาชนไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถและมีวินัยในการสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจของประเทศที่เข้มแข็ง รวมทั้งไม่ได้ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับพื้นฐานที่แท้จริงของประเทศ คือ ภาคเกษตร (วิทยากร เชียงกูล, 2541)

ภาวะการว่างงานอันเนื่องมาจากการปิดกิจการหรือการลดฐานการผลิต การย้ายฐานการลงทุนของต่างชาติ ทำให้แรงงานภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ต้องเดินทางกลับสู่ชนบท พึ่งพิงภาคเกษตรกรรมมากขึ้น ซึ่งแม้ว่าประเทศจะมีจุดแข็งทางการเกษตร มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง แต่ภาคชนบทก็ถูกทำลายทรัพยากรพื้นฐานโดยเฉพาะความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพไปบ้าง ความสามารถในการรองรับกำลังแรงงานจึงลดลง การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศมาสู่การมุ่งเสริมสร้างฐานของเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง ปราศจากอิทธิพลครอบงำจากศูนย์อำนาจเศรษฐกิจการเมือง แรงพัฒนาจุดแข็งของภาคเกษตรและเกษตรกรรมตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน การสนับสนุนเกษตรกรรมยั่งยืนหรือเกษตรผสมผสานที่รักษาระบบนิเวศและการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีเป้าหมายการผลิต

เพื่อการยังชีพที่สนองความจำเป็นพื้นฐานในการบริโภค เมื่อเหลือจึงขายควบคู่ไปกับการผลิตเพื่อการค้า ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการเกษตรอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการสร้างความเท่าเทียมและความสมดุลด้านการกระจายรายได้ การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยและระดมภูมิปัญญามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจากล่างขึ้นบนไปพร้อม ๆ กับการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

เป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมิใช่เป็นการถอยหลังสู่อัตถุ หรือปิดประตูความสัมพันธ์กับภายนอก และยังมีใช่เป็นแค่แนวทางแก้ปัญหาความยากจน หรือการสร้างกำไรเป็นกอบเป็นกำเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาชุมชนในทุกด้าน พัฒนาคุณภาพชีวิต วัฒนธรรม และจิตสำนึกของชุมชน ส่งเสริมฐานเศรษฐกิจระดับล่างของชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อส่งผลให้เศรษฐกิจในระดับมหภาคกลับคืนมาสู่การพัฒนาที่สมดุล ไม่ทำลายรากฐานของตนเองเหมือนเช่นที่ผ่านมา ซึ่งจะสามารถช่วยยกระดับการพัฒนาประเทศให้เกิดรายได้อย่างไม่สิ้นสุด (พิทยากร ว่องกุล, ไม้ระนูปพิมพ์: 114)

ปัญหาการวิจัย (Research Problem)

เมื่อปี พ.ศ. 2513 องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าขึ้นในบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่แตง ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในแผนที่ 1:50,000 ระบุว่าที่ 4847 III พิกัดเส้นรุ้งที่ 19 องศา 16 ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 99 องศา 05 ลิปดาตะวันออก (ประสิทธิ์ เพียรอนุรักษ์, 2538:26) ใช้ชื่อว่า “สวนป่าแม่หอพระ” และได้ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ไปพร้อม ๆ กัน วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้เพื่อรวบรวมชาวไร่เป็นแหล่งแรงงานสำหรับการปลูกสร้างสวนป่า และเพื่อให้ชาวไร่เหล่านี้หวนกลับไปทำไร่เลื่อนลอยต่อไปอีก โดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้กำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ในการเข้าอยู่อาศัย และทำไร่ในหมู่บ้านป่าไม้ในลักษณะของการพัฒนาชนบท เพื่อมุ่งหวังให้ป่าไม้และคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รวมถึงเป็นการจัดตั้งชุมชนใหม่และยกระดับความเป็นอยู่ของชาวไร่ที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านป่าไม้ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ให้ดีกว่าราษฎรในหมู่บ้านใกล้เคียง

ในอดีตรายได้ของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้จะมาจากการรับจ้างเป็นแรงงานในการปลูกสร้างสวนป่า และรายได้จากการปลูกพืชเกษตรควบคู่ไปกับการปลูกสร้างสวนป่า ซึ่งเป็นวนเกษตรอีกระบบหนึ่ง ทำให้สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้มีรายได้เกือบตลอดทั้งปี โดยสวนป่า

แม่หอพระดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่างๆ อย่างเต็มที่ ต่อมาภายหลังจากที่สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีอาชีพมั่นคงขึ้น ประกอบกับหมู่บ้านได้มีการพัฒนาเป็นหมู่บ้านถาวรแล้ว จึงได้โอนหมู่บ้านนี้ไปอยู่ในการควบคุมดูแลของกรมการปกครอง สังกัดกระทรวงมหาดไทย โดยกำหนดเขตปกครองท้องที่เป็นหมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สอนป่าแม่หอพระจึงได้ลดความช่วยเหลือต่าง ๆ ลงเป็นลำดับ

ในช่วงที่เกิดการขยายตัวด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะด้านธุรกิจการค้าก่อสร้าง ทำให้สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้หันไปเป็นแรงงานในด้านธุรกิจการค้าก่อสร้างอย่างมาก ต่อมาภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันเกิดการชะลออย่างหนักและต่อเนื่อง เป็นเหตุให้แรงงานเหล่านั้นหวนคืนกลับสู่ภาคเกษตรดั้งเดิม กอปรกับสอนป่าแม่หอพระได้หยุดดำเนินการขยายพื้นที่การปลูกสร้างสวนป่าแปลงใหม่ คงเหลือเพียงการดูแลสวนป่าแปลงปีเก่า จึงทำให้พื้นที่การเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ลดลง แรงงานเกิดการว่างงานมากขึ้น จากปัญหาการว่างงานดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสังคมอื่น ๆ ตามมาอีก เช่นปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและปัญหายาเสพติด ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทราบถึงการเกิดปัญหาความผันผวน ชะลอของเศรษฐกิจในประเทศว่ามีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้แม่หอพระอย่างไร เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสมต่อการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ อันเป็นฐานเศรษฐกิจระดับล่างของชุมชนที่จะช่วยให้สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives of the Study)

ในการวิจัยถึงผลกระทบจากการผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศต่อการประกอบอาชีพของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อทราบอุปสรรค ข้อขัดข้องและแนวทางการแก้ไขด้านการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results)

1. หัวหน้าสวนป่าแม่หอพระ สามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนให้ความช่วยเหลือ ด้านการประกอบอาชีพของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้
2. หัวหน้าส่วนแผนงานและสถิติ ฝ่ายอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนงานการให้ความช่วยเหลือสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้
3. หัวหน้าฝ่ายอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคเหนือสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูล เบื้องต้นในการกำหนดนโยบายเรื่องการให้ความช่วยเหลือสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ของสวนป่าแม่หอพระ และหมู่บ้านป่าไม้อื่น ๆ ต่อไป
4. ผู้สนใจในแนวทางการบริหารและจัดการหมู่บ้านป่าไม้สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการศึกษาวิเคราะห์หรือวิจัย เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านป่าไม้ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย (Scope and Limitation of the Study)

การดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตและข้อจำกัดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัวทั้งหมด จำนวน 85 ครอบครัว ซึ่งเป็นเกษตรกรที่อาศัยและประกอบอาชีพในหมู่บ้านป่าไม้ หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสังเกตของผู้วิจัย รวมถึงความจำและความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล

นิยามศัพท์
(Definition of Terms)

หมู่บ้านป่าไม้ หมายถึง หมู่บ้านที่จัดตั้งเป็นชุมชนใหม่โดยการรวบรวมราษฎรที่มีปัญหาด้านการบุกรุกทำลายป่ามารวมไว้ในที่เดียวกัน โดยรัฐให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้ราษฎรเหล่านั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ หมายถึง ราษฎรที่อาศัย ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในหมู่บ้านป่าไม้

การประกอบอาชีพ หมายถึง ชนิดของงานที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำอยู่ และมีรายได้จากชนิดของงานนั้น ๆ สำหรับการดำรงชีวิต

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร (REVIEW OF RELATED LITERATURES)

สภาวะความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศภายหลังการประกาศค่าเงินบาทลอยตัวของประเทศ ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดในปัญหาและดำเนินการวิจัยอย่างถูกต้อง การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ โดยครอบคลุมประเด็นเนื้อหา ดังนี้

1. ประวัติและการดำเนินการเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
2. การดำเนินงานจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้
3. แนวความคิดและทฤษฎีของการพัฒนาชนบท
4. การประกอบอาชีพของประชาชนในชนบท
5. สภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในรอบปี พ.ศ. 2540
6. ผลการพยากรณ์เกี่ยวกับผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชน

1. ประวัติและการดำเนินงานเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่า

การดำเนินงานขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในช่วง 20 ปีแรก นับแต่เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2490 คงมีเพียงกิจการด้านการทำไม้ โรงเลื่อย โรงงานอบอบน้ำยาเนื้อไม้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 จึงเริ่มกิจการด้านการปลูกสร้างสวนป่า ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงมีกระแสพระดำรัสเกี่ยวกับการเกษตรว่าองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในฐานะที่ทำหน้าที่ทำไม้โดยตรง ควรจะได้ช่วยเหลือรัฐในการปลูกสร้างสวนป่าอีกแรงหนึ่ง องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ซึ่งมีนายเฉลิม ศิริวรรณ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการในขณะนั้น (ตุลาคม พ.ศ. 2508 - มีนาคม พ.ศ. 2514) จึงได้เสนอโครงการปลูกสร้างสวนป่า และอนุมัติค่าใช้จ่ายต่อสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ชื่อในขณะนั้น) รวม 6 หน่วย (สวนป่า) และได้รับอนุญาตจากคณะรัฐมนตรีตามที่สภาพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เสนอวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2510 ซึ่งสวนป่าทั้ง 6 สวนดังกล่าว ได้ดำเนินการในท้องที่ภาคเหนือ (คณิต ม่วงนิล ในองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, 2540: 57) ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 จึงได้เริ่มดำเนินการในท้องที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในท้องที่ภาคตะวันตกและใต้

โดยปกติแล้วอาจจะแบ่งแยกการปลูกสร้างสวนป่าออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจ

1. การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อปรับปรุงต้นน้ำลำธาร การปลูกป่าในเขตอุทยานแห่งชาติหรือเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่า การปลูกป่าเป็นแนวกันลมสาธารณะเช่น ป้องกันพายุทราย หรือป้องกันลมพายุที่พัดมาในทิศทางประจำ การปลูกต้นไม้ริมถนน การปลูกต้นไม้ริมอ่างเก็บน้ำ การปลูกต้นไม้เพื่อความรื่นรมย์ หรือการปลูกต้นไม้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่การปลูกเพื่อผลทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะ พันธุ์ไม้ที่จะนำไปปลูกเพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังกล่าวแล้วนั้น ย่อมต้องการพันธุ์ไม้ที่มีลักษณะเป็นพิเศษ เช่นเป็นต้นไม้ที่มีอายุยืนนาน มีเรือนรากแผ่กว้างยึดดินได้ดี เป็นไม้ไม่ผลัดใบ มีเรือนยอดทึบ และมีใบไม้ใหญ่ขนาดกลาง เป็นต้น เพราะถ้าเป็นต้นไม้ที่ใบใหญ่ ใบของต้นไม้เหล่านั้นจะรองรับเอาน้ำฝนไว้บนใบเป็นจำนวนมาก แล้วรวมเอาน้ำนั้นตกลงสู่ดินเป็นสาย ไม่กระจ่ายออกไปเป็นฝอยเหมือนต้นไม้ที่มีใบขนาดกลาง ส่วนต้นไม้ที่ใบเล็กเกินไปก็ไม่สามารถจะปะทะหรือเก็บน้ำฝนไว้ได้ น้ำฝนก็จะตกลงสู่พื้นดินโดยตรง ซึ่งก็จะทำให้เกิดการ กัดเซาะของน้ำฝนที่มีต่อผิวหน้าของดินมากขึ้น

การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนี้ เป็นการปลูกเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและเพื่อประโยชน์ของทุก ๆ คนในชาติ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเข้าดำเนินการเสียเอง เพราะเป็นการปลูกชนิดถาวรคือปลูกแล้วไม่ตัดออกมาขาย คงปล่อยให้ต้นไม้เหล่านั้นทำหน้าที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแต่เพียงประการเดียว

2. การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจ เป็นการปลูกสร้างสวนป่าขึ้นมาใหม่แทนป่าธรรมชาติที่ถูกทำลายไป (reforestation) หรือปลูกสร้างสวนป่าขึ้นมาใหม่ในที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งไม่เคยเป็นป่ามาก่อน (afforestation) ที่ไม่ได้หวังผลในด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ แต่เป็นการหวังผลในด้านเศรษฐกิจ คือรายได้จากสวนป่าที่ปลูกขึ้นมาใหม่เป็นประการสำคัญ ส่วนผลทางด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นได้ติดตามมาเป็นอันดับรอง การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อผลทางด้านเศรษฐกิจนั้น ได้เน้นทางด้านเศรษฐกิจการเงินที่จะตอบสนองให้แก่ผู้ปลูกโดย

เฉพาะ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องตัดไม้ที่ปลูกลงออกไปขายเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นตัวเงินคืนมา ทำให้หน้าที่ทางด้านอนุรักษ์ของสวนป่าที่ปลูกต้องหยุดไปชั่วขณะหนึ่ง คือระยะที่ต้นไม้ถูกตัดออกไปเฉพาะพื้นที่ที่ได้กำหนดไว้ตามแผนการ แต่ก็เป็นเวลาที่ไม่มากนักเพราะจะต้องมีการปลูกต้นไม้ขึ้นมาทดแทนในพื้นที่ที่ตัดออกในทันที ตามกฎเกณฑ์ของธุรกิจที่บังคับให้กระทำเพื่อให้บังเกิดผลผลิตสนองความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและยืดเยื้อตลอดไป (sustainable basis) หน้าที่ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของต้นไม้จึงกลับคืนมาอีก และวนเวียนอยู่เช่นนี้ตลอดไปตราบเท่าที่ธุรกิจนั้นๆ ดำเนินอยู่ ดังนั้นการปลูกสร้างสวนป่าเศรษฐกิจจึงมีความสำคัญต่อการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ของประเทศให้พ้นจากภาวะเสื่อมโทรมได้ทางหนึ่ง และรัฐบาลของประเทศไทยก็ได้สำนึกในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ อันเป็นเป้าหมายของนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 โดยให้แบ่งเป็นป่าเศรษฐกิจร้อยละ 25 และเป็นป่าอนุรักษ์อีกร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศตามลำดับ ทั้งนี้ก็เพราะรัฐบาลได้มองเห็นว่า ป่าเศรษฐกิจนั้นได้ส่งผลทั้งในด้านเศรษฐกิจและในด้านอนุรักษ์ของประเทศ นอกจากนั้นยังส่งผลในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นส่วนรวมซึ่งเป็นเรื่องความปรารถนาของประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่ว ๆ ไป เช่น มีการสร้างอุตสาหกรรมที่ใช้ไม้เป็นวัตถุดิบ และอุตสาหกรรมต่อเนื่องขึ้นในรูปต่าง ๆ ทำให้มีการจ้างงานมากขึ้น มีรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น เป็นต้น ต้นไม้ที่ใช้ปลูกในป่าเศรษฐกิจจึงมักจะเป็นไม้โตเร็ว ให้ผลตอบแทนในระยะเวลาอันสั้นมากกว่าที่จะใช้ต้นไม้โตช้าที่ให้ผลระยะยาว (องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, 2538: 1)

การดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เป็นการดำเนินงานการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยได้แบ่งการดำเนินงานเป็น 4 โครงการคือ

1. สวนป่าโครงการที่ 1 เป็นสวนป่าที่ดำเนินการโดยนำงบลงทุนขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาทำการปลูกสร้างสวนป่า ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511

2. สวนป่าโครงการที่ 2 เป็นสวนป่าที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ปลูกขุดเซยตามเงื่อนไขสัมปทานระยะยาวขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ โดยนำเงินค่าปลูกและบำรุงรักษาไม้ที่ทำออกมาดำเนินการปลูกสร้างตามอัตราค่าใช้จ่ายในการปลูกป่าต่อไร่ตามที่กรมป่าไม้กำหนด ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516

3. สวนป่าโครงการที่ 3 เป็นโครงการปลูกสร้างสวนป่าที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ดำเนินการปลูกแทนบริษัทจังหวัดทำไม้ต่าง ๆ ที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้มีหุ้นอยู่ เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518

4. สวนป่าโครงการที่ 4 เป็นสวนป่าที่บริษัทจังหวัดทำไม้ จำกัด ปลูกทดแทนตามเงื่อนไขสัมปทานและองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้รับมอบจากกรมป่าไม้มาดูแลบำรุงรักษา เนื่องจากรัฐบาลออกพระราชกำหนดยกเลิกสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ (ป่าบก) เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา (องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, 2536: 2)

ตารางที่ 1 พื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ พ.ศ. 2510 - 2536 (หน่วย : ไร่)

โครงการที่	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและ ภาคตะวันออก	ภาคตะวันตกและใต้	รวม
1	170,764	10,430	26,039	207,231
2 - 3	101,288	71,293	63,945	236,526
4	301,944	92,949	107,188	502,081
รวม	573,996	174,672	197,172	945,838

ที่มา : 50 ปี องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (2540: 195)

ปัจจุบันองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้มีเนื้อที่สวนป่าจำนวน 945,838 ไร่ โดยสวนป่าโครงการที่ 1 ที่ดำเนินงานโดยทุนขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เองมีเนื้อที่ 207,231 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 21.92 ของเนื้อที่สวนป่าทั้งหมด ซึ่งเนื้อที่สวนปาร้อยละ 69.05 เป็นสวนป่าเศรษฐกิจและร้อยละ 20.04 เป็นสวนป่าอนุรักษ์ ส่วนที่เหลือร้อยละ 10.55 นั้นเป็นพื้นที่ที่ถูกราษฎรบุกรุกและพื้นที่ของหน่วยงานอื่นขอใช้ประโยชน์ (บุญวงศ์ ไทยอุดสาห์ ในองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, 2540: 195)

2. การดำเนินงานจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

ความหมายของคำว่า หมู่บ้านป่าไม้หรือที่เรียกกันว่า "Forest Village" นั้นหมายความว่า หมู่บ้านของราษฎรที่มีอาชีพส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการป่าไม้ เช่นมีอาชีพในการรับจ้างปลูกป่า ปลูกพืชไร่ หรือเลี้ยงสัตว์ในสวนป่า ใช้พืชผลที่ปลูกขึ้นมาในสวนป่ามาเลี้ยงสัตว์หรือทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือทำกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสวนป่าหรือต้นไม้ที่ปลูก เป็นต้น หมู่บ้านป่าไม้ตั้งขึ้นมาเพื่อที่จะรวบรวมบรรดาชาวบ้านที่กระจัดกระจายอยู่ในป่าและสร้างปัญหาเกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรป่าไม้มารวมไว้ในที่แห่งเดียวกัน จัดระเบียบหมู่บ้านเสียใหม่ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกสุขลักษณะ หางานที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ให้ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านให้ดีขึ้นกว่าเดิม คือ จากการไม่มีจะกินมาให้อยู่ในระดับพอมีพอใช้ การให้มารวมอยู่กันทำให้ควบคุมงานและช่วยยับยั้งการทำลายพื้นที่ป่าไม้ให้น้อยลง เท่าที่ปฏิบัติกันมาหมู่บ้านป่าไม้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบคือ

ก. หมู่บ้านป่าไม้ที่มีอยู่เดิม ตามสภาพพื้นที่ป่าไม้ทั่ว ๆ ไปในประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายที่มีอาชีพทำไร่เลื่อนลอยมักจะสร้างชุมชนของตนเองขึ้นในบริเวณพื้นที่ป่าเพื่อให้ใกล้กับพื้นที่ที่จะทำไร่เลื่อนลอยบุกเบิกพื้นที่ป่าใหม่ได้สะดวก บางแห่งก็จะปลูกบ้านรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เพื่อสะดวกในการป้องกันอันตรายให้แก่ครอบครัวและสัตว์เลี้ยง หมู่บ้านเหล่านี้มักจะมีบางแห่งที่ปลูกบ้านแยกห่างออกไปจากกลุ่มใหญ่ ลักษณะของการตั้งหมู่บ้านอาจจะเป็นการตั้งชั่วคราวหรือกึ่งถาวร บางแห่งอาจจะตั้งเป็นการถาวรเลยก็มี ถ้าแหล่งที่ตั้งหมู่บ้านนั้นมีทำเลดี มีพื้นดินอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกพืชและมีสภาพป่าซึ่งมีพื้นดินที่พอที่จะขยายเนื้อที่เพาะปลูกเข้าไปในป่าได้อีกหลายปี หมู่บ้านดังกล่าวอาจจะมีทั้งหมู่บ้านชาวเขาซึ่งจะอยู่รวมกันเป็นแต่ละเผ่า และมีหมู่บ้านคนพื้นเมืองที่เป็นญาติพี่น้องเพื่อนฝูงมาปลูกรวมกันเป็นกลุ่ม ลักษณะบ้านของหมู่บ้านเหล่านี้ส่วนใหญ่จะขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดสุขลักษณะ การจัดหมู่บ้านป่าไม้จากหมู่บ้านเดิมที่มีอยู่แล้วจะต้องยึดถือบ้านหย่อมใดหย่อมหนึ่งที่มีสภาพเหมาะสมเป็นหลักจัดวางผังหมู่บ้านป่าไม้เสียใหม่โดยให้กระทบบกระเทียมบ้านที่ปลูกเดิมให้น้อยที่สุด จัดย้ายบ้านให้เข้าในแผนผังและพยายามชักจูงให้บ้านที่อยู่กระจัดกระจายออกไปให้เข้ามาอยู่ในกลุ่ม และวางแผนการให้บริการเกี่ยวกับการพัฒนาขั้นพื้นฐาน (infra-structure) เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า โรงเรียน สถานพยาบาล ฯลฯ กับหางานเกี่ยวกับป่าไม้ให้ทำให้บุคคลในหมู่บ้านอยู่กับที่ไม่โยกย้ายไปถางป่าทำไร่เลื่อนลอยที่อื่นอีก

ข. หมู่บ้านป่าไม้ที่จัดขึ้นใหม่ ในการถางป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอยในประเทศไทย นั้นอาจจำแนกผู้แผ้วถางป่าออกได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือ ผู้ที่มีบ้านเรือนตั้งอยู่เป็นหลักฐานแล้วเดินทางไปถางป่าทำไร่ในบริเวณใกล้เคียงแบบไปเช้าเย็นกลับ สำหรับผู้ที่ถางป่าทำไร่ประเภทที่สองคือ ประเภทที่ยากจนมากไม่มีบ้านพักอาศัยเป็นของตนเอง ชาวไร่ประเภทนี้จะตั้งที่พักอาศัยแบบชั่วคราวหรือกิ่งถาวรกระจัดกระจายอยู่ตามบริเวณพื้นที่ป่าไม้ที่ตนถางโดยไม่อยู่รวมกันหรือจะอยู่รวมกันก็มีเพียง 2 - 3 หลัง สำหรับชาวไร่ประเภทหลังนี้หากพยายามหาทางให้ได้มาอยู่รวมกันเป็นชุมชนใหม่ จัดระเบียบการทำกินให้ถูกต้อง ก็สามารถจะควบคุมการขยายการเพาะปลูกแบบทำไร่เลื่อนลอยมิให้ลุกลามไปได้ การพัฒนาขั้นพื้นฐานที่นับว่าจำเป็นสำหรับการดำเนินการขั้นแรกก็คือ น้ำ ไฟฟ้า ถนนในหมู่บ้าน และถนนที่เชื่อมกับข่ายคมนาคมภายนอก บ้านพัก โรงเรียน สถานพยาบาล และการรักษาความปลอดภัย เป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างความมั่นใจให้แก่ชาวไร่ที่ประสงค์จะเข้าร่วมในหมู่บ้านป่าไม้ที่สร้างขึ้นใหม่ด้วย การตั้งหมู่บ้านป่าไม้ขึ้นใหม่นิยมทำกันเป็น 2 แบบ คือ

1. แบบแยกที่พักอาศัยและที่ทำกินออกจากกัน การจัดหมู่บ้านป่าไม้แบบนี้เรียกว่า Home and Land คือ จัดพื้นดินผืนหนึ่งที่มีทำเลดีเป็นที่ราบพอสมควรใกล้แหล่งน้ำ จัดแบ่งที่ดินออกเป็นแปลง ๆ แปลงละ 100 - 400 ตารางวา เพื่อให้สำหรับเป็นที่ปลูกบ้านอาศัย มีการตัดถนน จัดแบ่งกลุ่มของบ้านโดยมีถนนคั่น จัดให้มีทางระบายน้ำ จัดระบบน้ำใช้และไฟฟ้า สำหรับให้แสงสว่าง มีสถานที่เว้นไว้สำหรับสร้างที่ทำการ โรงเรียน สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สถานีตำรวจ วัด และอื่น ๆ ที่จำเป็นจะต้องสร้างขึ้นในอนาคต ส่วนพื้นที่ทำกินนั้นอยู่ห่างออกไปในรัศมีที่เดินเท้าถึงไม่เกินหนึ่งชั่วโมงหรือคิดเป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร ห่างจากหมู่บ้านป่าไม้อันเป็นที่พักอาศัย ควรตัดถนนไปยังพื้นที่ทำกินเพื่อสะดวกในการลำเลียงพืชไร่และขนส่งชาวไร่เมื่อจำเป็น การแบ่งที่ดิน ทำกินนั้นต้องมีขนาดที่จะปลูกพืชไร่ได้พอกินใน 1 ปี คือประมาณครอบครัวละ 10-15 ไร่ การสร้างหมู่บ้านป่าไม้ในระบบแยกที่พักอาศัยและที่ดินทำกินออกจากกันนี้สามารถเลือกทำเลได้ง่ายเพราะใช้พื้นที่น้อย สะดวกและเสียค่าใช้จ่ายน้อย ข้อเสียสำหรับการจัดหมู่บ้านแบบนี้ก็คือจะต้องเสียเวลาเดินทางไปยังพื้นที่ทำกินเป็นระยะทางไกล ซึ่งอาจแก้ไขได้โดยการกำหนดพื้นที่ทำกินไม่ให้ไกลจากที่พักอาศัยมากนัก คือไม่ควรไกลกว่า 5 กิโลเมตรซึ่งเป็นระยะการเดินทางโดยปกติของชาวบ้านก่อนเข้าร่วมในหมู่บ้านป่าไม้ ชาวบ้านเองอาจจะไปตั้งที่พักชั่วคราวในไร่ของตนในระยะเริ่มต้นของการปลูกและกำจัดวัชพืชหรือในฤดูเก็บเกี่ยว เมื่อชาวไร่เริ่มมีรายได้ขึ้นก็แนะนำให้ซื้อจักรยานหรือจักรยานยนต์ และทางการให้บริการในการจัดรถไปรับส่งชาวไร่ เป็นต้น การจัดหมู่บ้านป่าไม้แบบแยกที่พักอาศัยและ

ที่ดินทำกินนี้เหมาะสำหรับนำไปใช้ร่วมกับโครงการปลูกสร้างสวนป่า ซึ่งสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ได้ใช้เป็นแหล่งปลูกพืช และเป็นแหล่งรับจ้างทำงานประจำวัน เนื่องจากโครงการปลูกสร้างสวนป่านั้นจะมีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นทุกปี เนื้อที่ปลูกสร้างสวนป่าจึงต้องเคลื่อนย้ายไปแต่ละปีตามแผนการณ ดังนั้นจึงสะดวกที่จะใช้ระบบหมู่บ้านป่าไม้แบบแยกที่พักอาศัยและที่ดินทำกินออกจากกันมากกว่าระบบอื่น

2. แบบที่พักอาศัย และที่ดินทำกินอยู่ร่วมกัน การจัดหมู่บ้านป่าไม้แบบนี้เรียกว่า Home in Land เป็นการจัดหมู่บ้านป่าไม้ตามความสมัครใจของสมาชิก เพราะชาวบ้านบางคนต้องการที่จะอยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่ทำกินของตนซึ่งทางการจัดสรรให้เป็นการถาวร ไม่มีการเคลื่อนย้าย ชาวบ้านจึงมักจะใช้ที่ดินนั้นปลูกทั้งพืชถาวรและพืชล้มลุกซึ่งต้องการการเอาใจใส่เป็นพิเศษ นอกจากนั้นยังอาจจะต้องการแสดงออกถึงการมีสิทธิยึดครองในพื้นดินนั้นมาก่อน การจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ซึ่งตนได้ปลูกต้นไม้ยืนต้นและใช้พื้นดินนั้นมาก่อนแล้ว และไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนที่ดินหรือย้ายไปใช้ที่ดินอื่น ซึ่งอาจจะมีความอุดมสมบูรณ์น้อยกว่าหรือต้องเสียเวลาไปบุกเบิกที่ดินใหม่ ข้อดีของการจัดหมู่บ้านป่าไม้แบบนี้ก็คือชาวไร่มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดพืชที่ตนปลูกได้มากกว่าและเป็นอิสระในการใช้ที่ดินประกอบการเกษตรด้านอื่น เช่น การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น กับมีความสำคัญในการเป็นเจ้าของที่ดินมากขึ้น ข้อเสียของการจัดหมู่บ้านป่าไม้แบบนี้คือการให้บริการต่าง ๆ ทำได้ยากและมีค่าใช้จ่ายสูง (อำนวย คอวนิช, 2528: 151)

ระบบหมู่บ้านป่าไม้ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา ซึ่งได้เอื้ออำนวยประโยชน์แก่รัฐและราษฎรในชนบทหลายประการ เช่น ในด้านอนุรักษ์เป็นการช่วยลดอัตราการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ ปรับปรุงสภาพป่าไม้ที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนเป็นป่าที่สมบูรณ์ และยังเป็นการช่วยให้ราษฎรในชนบทมีงานทำและมีอาชีพที่มั่นคงขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการให้ผลตอบแทนในทางเศรษฐกิจแก่ประเทศในอนาคต (องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, 2536: 29)

การปลูกสร้างสวนป่าในระบบหมู่บ้านขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ จึงเป็นการรวบรวมการพัฒนาชนบท การเกษตร และการป่าไม้ไว้ด้วยกัน (เสาวนีย์ มีวุฒิ ในองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, 2540: 71) โดยมีพื้นฐานมาจากระบบการปลูกสร้างสวนป่าที่ใช้ได้ผลในการป่าไม้พม่าที่เรียกว่า Tuangya system หรือการปลูกป่าโดยอาศัยชาวไร่ และชาวอินโดนีเซียเรียกวิธีนี้ว่า Tampangsari สำหรับหมู่บ้านป่าไม้ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เป็นลักษณะวิธีการดัดแปลงให้เข้ากับสังคมไทยมากขึ้น โดยเรียกว่าเป็น Modified Tuangya System (คณิต

ม่วงนิล ในองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 2540: 58) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ 6 ประการดังนี้

1. เพื่อรวบรวมชาวไร่เลื่อนลอยไว้ในที่เดียวกัน เป็นการไม่ให้ชาวไร่เหล่านี้ปลงป่าเพื่อทำไร่ต่อไปอีก
2. เพื่อให้หมู่บ้านป่าไม้ที่สร้างขึ้นนั้น เป็นแหล่งแรงงานสำหรับใช้ในการปลูกสร้างสวนป่าของโครงการ
3. เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชน โดยฐานะความเป็นอยู่ การศึกษา สุขภาพอนามัย ของสมาชิกให้ดีขึ้นกว่าเดิม
4. เพื่อเป็นการบรรเทาการเคลื่อนย้ายของประชาชนในชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่
5. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ชาวไร่เลื่อนลอยปลูกพืชเกษตรให้พอเพียงกับการบริโภคและให้มีเหลือไว้พอจำหน่าย
6. เพื่อเป็นการตั้งชุมชนใหม่ เพื่อสะดวกแก่การปกครองของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น (องค์การอุตสาหกรรม 2540: 58)

สำหรับการดำเนินงานนั้น เสาวนีย์ มีวุฒิ กล่าวไว้ในองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (2540: 72) ว่าผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ทำให้ราษฎรที่เข้ามาอาศัยในหมู่บ้านป่าไม้ของ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีที่อยู่ที่ทำกินอย่างถาวรสามารถได้รับความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้และรัฐบาลโดยเฉพาะ 6 กระทรวงหลักที่ได้เข้ามาช่วยพัฒนาด้านการปกครอง การศึกษา สาธารณสุข เกษตร อุตสาหกรรม และการพาณิชย์

วิธีการดำเนินงาน เริ่มด้วยการชักชวนชาวไร่และครอบครัวที่ทำไร่เลื่อนลอยมาอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่จะปลูกสร้างสวนป่า รวมทั้งราษฎรในท้องถิ่นใกล้เคียงที่ขาดที่ดินทำกินมาร่วมเป็นสมาชิก จัดตั้งเป็นหมู่บ้านป่าไม้ขึ้นใหม่ในเขตสวนป่า แต่ละครอบครัวได้รับส่วนแบ่งที่ดินประมาณ 1 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยและทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ซึ่งหากยังมีพื้นที่สวนป่าเพียงพอ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ก็จะพิจารณาจัดที่ดินทำกินถาวรให้อีกครอบครัวละประมาณ 5 ไร่

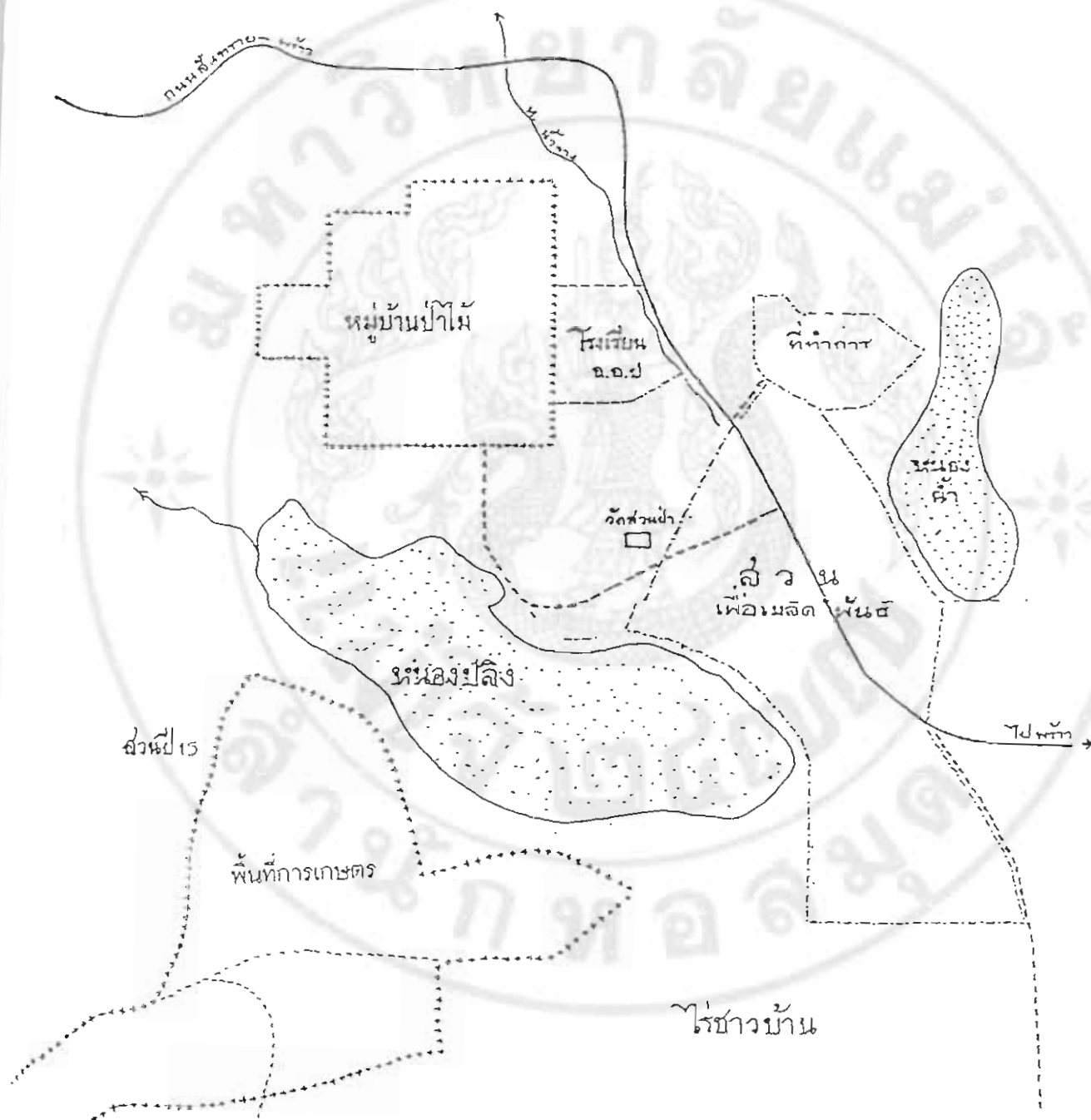
บ้านที่อยู่อาศัยสมาชิกเป็นผู้ปลูกเอง โดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ให้ความช่วยเหลือตามสมควร พร้อมทั้งส่งน้ำและไฟฟ้าให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ บุตรธิดาของสมาชิกทางองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ก็ได้ให้ความช่วยเหลือในการเรียนจนถึงระดับประถมศึกษา ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด

ด้านการอนามัย องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้จัดยาและเวชภัณฑ์ ประจำบ้านไว้ให้สมาชิกได้ใช้รักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย

ด้านการศึกษา องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้ส่งเสริมและสนับสนุนสร้างสำนักสงฆ์ หรือสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอื่น ๆ ให้ตามประสงค์ของสมาชิก หัวหน้าครอบครัวและบุตรธิดา องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จะรับไว้เป็นคนงานสวนป่า มีงานทำที่มั่นคง มีรายได้อัตราที่เหมาะสมกับการครองชีพ เมื่อสมาชิกได้ปลูกต้นไม้ในพื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เสร็จเรียบร้อยแล้วสมาชิกจะได้รับอนุญาตให้ปลูกพืชสวนลงในระหว่างช่องว่างของต้นไม้เหล่านั้นด้วย แต่จะต้องดูแลต้นไม้ให้รอดตายและหากต้นไม้ที่ปลูกรอดตาย องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จะจ่ายเงินรางวัลให้อีกตามสัดส่วนของการรอดตาย หากเหนือไปจากค่าแรงตามปกติที่ได้รับอยู่แล้ว นอกจากนี้สมาชิกในครอบครัวใดที่ถางป่า ปลูกพืช ปลูกต้นไม้ในสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ครบ 3 ปี มีเนื้อที่รวมกันตั้งแต่ 30 ไร่ขึ้นไป องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จะจ่ายให้ครอบครัวละ 3,000 บาท เป็นบำเหน็จรางวัลพิเศษ หลังจากนั้นถ้าสมาชิกยังถางป่า ปลูกต้นไม้ให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ต่อไปอีกปีละไม่น้อยกว่า 10 ไร่ก็จะได้รับรางวัลเป็นพิเศษอีกปีละ 2,000 บาททุกปี

แผนที่สังเขปหมู่บ้านป่าไม้
สวนป่าแม่หอพระ จ.เชียงใหม่

N
△
Not to scale

ภาพที่ 1 แผนที่สังเขปหมู่บ้านป่าไม้

3. แนวความคิดและทฤษฎีของการพัฒนาชนบท

การพัฒนาชนบทนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งสาขาชนบท (rural sector) นั้นเป็นสาขาพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจและมีจำนวนประชาชนและแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศอาศัยอยู่ ดังนั้นการพัฒนาชนบทจึงจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่จากรัฐบาล เพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทให้สูงขึ้น และลดความไม่เท่าเทียมกันในระดับรายได้และความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทและประชาชนในเมือง (นำชัย ทนุผล, 2529: 8)

แนวความคิดและทฤษฎีของการพัฒนาชนบทมักจะแตกต่างกันไปตามพื้นฐานอุดมการณ์ (ideology) และความเชื่อของนักพัฒนา ญัฐพล ชันธไชย (2527: 15) ได้แบ่งแนวความคิดและทฤษฎีหลักของการพัฒนาชนบทออกเป็น 5 ประการคือ

1. การพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาการเกษตร (rural development as agricultural development) เป็นแนวความคิดที่สัมพันธ์สืบเนื่องมาจากทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สารสำคัญของแนวความคิดการพัฒนาชนบทนี้เห็นว่า ในประเทศโลกที่สามนั้น เศรษฐกิจชนบทคือ เศรษฐกิจการเกษตรเป็นสาขาใหญ่และล้ำหลัง ประชากรไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของประเทศอยู่ในสาขานี้และมีรายได้ต่ำ ฉะนั้นการพัฒนาชนบทจึงควรพัฒนาการเกษตร เพราะเมื่อมีการพัฒนาการเกษตรย่อมทำให้ประชาชนในชนบทมีรายได้และมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2. การพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาชุมชน (rural development as community development) เป็นแนวความคิดของนักทฤษฎีทางสังคมวิทยาของอเมริกัน ในราวปี ค.ศ.1950 หลักการและวิธีการคือ ตัวแทนของรัฐบาลทำงานในระดับตำบลและหมู่บ้านจะทำงานในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) การทำงานของผู้นำการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านในการระบุปัญหาความต้องการของท้องถิ่น (common needs) มีการวางแผนกิจกรรมและดำเนินงานตามแผนร่วมกัน โดยพยายามให้เกิดขบวนการพัฒนาแบบช่วยตนเอง (self help)

นำชัย ทนุผล (2529: 9) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ในหลักการของการพัฒนาแบบนี้ จุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนทุก ๆ ด้าน เช่น ในด้านการผลิตทางเศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข การปกครองตนเอง ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม (inequality) เพื่อความเป็นปึกแผ่นทางสังคม

3. การพัฒนาชนบทแบบมีบูรณาภาพ (integrated rural development) โดยหลักการพื้นฐานแนวความคิดของการพัฒนานี้มีความคล้ายคลึงกับการพัฒนาชนบท ด้วยการพัฒนาชุมชนอยู่'มาก แต่มีส่วนที่แตกต่างกันคือ การพัฒนาชนบทแบบมีบูรณาภาพพยายามดำเนินการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้ผสมกลมกลืนไปพร้อม ๆ กัน หรือตามลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม (simultaneous and comprehensive action) อย่างมีบูรณาภาพ (integrated) และเป็นการดำเนินการภายใต้ขอบข่ายของการบริหารอันเดียวกัน (a single administrative framework) ของหน่วยงานเดียวกันมากกว่าที่จะเป็นการดำเนินการประสานกันระหว่างหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการมีเป้าหมายพื้นที่ของการพัฒนาที่แน่นอน

4. การพัฒนาชนบทแบบเน้นปัญหาความยากจน (poverty - focused rural development) แนวความคิดนี้ปรับปรุงจากแนวความคิดการพัฒนาชนบทต่าง ๆ ที่แต่เดิมไม่ประสบผลสำเร็จ ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบท เพราะแนวทางพัฒนาเดิมเหล่านั้น คนยากจนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหรือไม่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเท่าที่ควร ตามแนวความคิดใหม่นี้เสนอว่า ในการพัฒนานั้นจะต้องมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างชัดเจน (target group) เพื่อการจัดทำโครงการพัฒนาต่าง ๆ จะได้มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่แน่นอน

กันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531: 37) กล่าวเสริมว่า การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะได้ผลประโยชน์จากการพัฒนาต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 2 ประการคือ

ก. พื้นที่เป้าหมาย (target area) จะต้องมีการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่สำหรับพื้นที่เป้าหมายที่ควรได้รับการพัฒนาโดยเร่งด่วน คือพื้นที่ในเขตชนบทที่ประสบปัญหาความยากจนและล้าหลัง

ข. กลุ่มบุคคลเป้าหมาย (target group) แม้แต่ในชุมชนยากจนเอง ประชาชนอาจมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงควรกำหนดกลุ่มบุคคลเป้าหมายและการดำเนินงานพัฒนาชนบท ให้ประโยชน์ถึงมือบุคคลเป้าหมายนี้ ได้แก่ เกษตรกรที่ยากจนมีปัญหากิน ทำกิน และแรงงานรับจ้างที่ไม่มีที่ดินเพาะปลูก

5. การพัฒนาชนบทตามแบบฉบับของจีนแผ่นดินใหญ่ (the Chinese model of rural development) การพัฒนาชนบทของจีนมีแนวความคิดต้องการจัดแบบแผนการพึ่งพาแบบอาณานิคม ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศโดยสิ้นเชิง และการพิจารณาเห็นว่าโครงการชนชั้นภายในชนบทและการเป็นเจ้าของที่ดินและทุนแบบเดิมเป็นสาเหตุสำคัญของความยากจนและเป็นอุปสรรคต่อการผลิต

แนวทางการพัฒนาชนบทของจีนมีหลักสำคัญ 3 ประการคือ

1. การพัฒนาเกษตรกรรมได้รับการจัดอันดับความสำคัญเท่าเทียมกันกับพัฒนาการด้านอุตสาหกรรม
2. การสร้างสถาบันชนบทต่าง ๆ ให้มีขนาดพอเหมาะ โดยที่ส่วนกลางยินยอมให้สถาบันเหล่านั้นมีอิสระในการดำเนินการต่าง ๆ ในระดับที่สมควร
3. มีระบบการทำงานร่วมกัน (collective system) ซึ่งมีการยึดหยุ่นและปรับตัวภายในอย่างเต็มที่

จากแนวความคิดและทฤษฎีของการพัฒนาชนบทที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวความคิดและทฤษฎีการพัฒนาชนบทนั้นมีหลายแนวทาง รวมถึงมีข้อดีที่แตกต่างกันไป แต่อาจกล่าวได้ว่ายังไม่มีแนวความคิดหรือทฤษฎีใดที่สมบูรณ์แบบสามารถยึดเป็นต้นแบบในการพัฒนาได้อย่างลงตัว ดังนั้นในทางปฏิบัติด้านนโยบายและแผนงานพัฒนาประเทศจึงควรประยุกต์ข้อดีของแนวความคิดหรือทฤษฎีต่าง ๆ เข้าด้วยกันให้มีลักษณะเป็นแนวความคิดเสริมซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ เพื่อยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาชนบทต่อไป

4. การประกอบอาชีพของประชาชนในชนบท

โดยความหมายแล้ว อาชีพ หมายถึง ชนิดของงานหลักที่บุคคลหนึ่งกระทำอยู่ อาชีพมีอยู่มากมายหลายชนิดตามสภาพของการประกอบอาชีพอยู่เพื่อยังชีพ ซึ่งทั่วไปอาชีพแบ่งออกได้เป็น 3 หมวดใหญ่ ๆ คือ

1. ผู้มีวิชาชีพ (professional occupation) เป็นอาชีพชั้นสูง คนที่จะเลือกอาชีพนี้จะต้องเรียนมาก และได้รับการฝึกฝนเป็นพิเศษ เช่น อาชีพแพทย์ หนายความ วิศวกร สถาปนิก ครู ผู้มีวิชาชีพที่อาศัยอยู่ในชนบทส่วนใหญ่จะเป็นครูที่สอนตามโรงเรียนระดับประถม ผู้นำที่ของรัฐที่มีหน่วยงานตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบท
2. อาชีพระดับกลางหรือช่างฝีมือ (skilled occupation) เป็นอาชีพที่ต้องฝึกฝน มีความรู้และมีฝีมือในงานเป็นระดับอาชีพที่เรียกว่า ใช้มือและสมองควบคู่กันไปอาชีพนี้ ที่ทำงานในชนบท ได้แก่ ช่างรับเหมาก่อสร้างรายย่อย ผู้รับจ้างทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรม

ในชนบท คนงานประจำหรือชั่วคราวที่มีฝีมือ ที่ทำงานในหน่วยงานของรัฐในชนบท ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั่วไป

3. คนงาน (unskilled occupation) เป็นระดับอาชีพที่ใช้แรงงาน ผู้เลือกอาชีพนี้ไม่ต้องเรียนมาก ส่วนมากเรียนรู้จากการกระทำจริง ๆ เช่น คนงานขุดดิน รับจ้างแบกหาม

อาชีพของชาวชนบท

อาชีพที่ทำให้ประชาชนในชนบทยึดเพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพจะเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพรอง ซึ่งมีหลายอาชีพที่ทำอยู่ เช่น

1. อาชีพเกษตรกรรม ชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ทั้งนี้ เพราะว่าประชากรทั้งหมดของประเทศมากกว่าร้อยละ 80 อาศัยอยู่ในชนบทและในหมู่บ้านของชาวชนบท มีประมาณร้อยละ 85 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่ถ้าพิจารณากลับไปถึงประชากรทั้งหมดของประเทศแล้ว ในปัจจุบันมีผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักถึงร้อยละ 70 แต่ในอนาคตคงมีแนวโน้มลดลง เพราะอุตสาหกรรมได้ขยายตัวมากขึ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536: 141)

มูลเหตุที่ชาวชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เพราะว่า

ก. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้เอื้ออำนวยทรัพยากรการผลิตให้ คือพื้นดินที่เป็นที่ราบอย่างกว้างขวาง ฝนตกเป็นฤดูกาล ลมไม่พัดแรงจนกลายเป็นพายุ และแสงแดดจัด ซึ่งเป็นที่ต้องการของต้นพืชและสัตว์เลี้ยง ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยการผลิตชนิดที่ผู้ประกอบการเกษตร ไม่ต้องซื้อหา ซ้ำยังมีคุณค่ามหาศาล ซึ่งอาจหาได้ง่ายในเฉพาะพื้นที่ชนบทเท่านั้น นับว่าเป็นการประหยัดต้นทุนการผลิตเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามทรัพยากรการผลิตต่าง ๆ ดังได้กล่าวแล้วนั้นจัดว่ายังมีสมรรถนะเป็นการผลิตสูง หากว่าเกษตรกรจะได้เรียนรู้ถึงการนำไปใช้อย่างถูกวิธี

ข. ทรัพยากรการผลิตจากธรรมชาติเพื่อผลิตกรรมอย่างอื่นอาจมีบ้าง เช่น ป่าไม้ ซึ่งก็ได้ถูกบุกรุกทำลายเอาที่ดินไปใช้เพื่อการผลิตทางเกษตรเสียเป็นส่วนใหญ่จนเกิดการขาดดุล อาจต้องรอกการฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพป่าดั้งเดิมในอีกนานปี แร่ธาตุ ก๊าซธรรมชาติหรือน้ำมัน ปิโตรเลียมซึ่งยังมีได้มีการสำรวจอย่างแน่นอนและรัฐอาจต้องลงทุนสูง ใช้เวลาอีกหลายทศวรรษ อีกทั้งยังจะไม่ช่วยให้เกษตรกรเปลี่ยนอาชีพได้ด้วย เนื่องจากอุตสาหกรรมประเภทนี้ต้องใช้เทคโนโลยีสูงคงไม่ต้องใช้แรงงานมาก ฉะนั้นสภาพของชนบทก็คงยังมีผู้ประกอบอาชีพทางเกษตรจำนวนมากดังเดิม

ค. คุณสมบัติของทรัพยากรการผลิตทางเกษตรจากธรรมชาติมีความเหมาะสมกับการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่ประชาชนชาวไทยใช้ในการบริโภคเป็นอาหารหลัก ได้แก่ ข้าว ถั่วต่าง ๆ พืชผัก ผลไม้ เป็ด ไก่ สุกร โค และกระบือ ซึ่งเหมาะกับการใช้เป็นแรงงานอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนั้นยังสามารถผลิตส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศที่ผลิตอาหารไม่พอเลี้ยงประชาชนของตน ขณะเดียวกันประเทศไทยยังได้รับเงินตราต่างประเทศมาใช้ในการจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ สมัยใหม่เพื่อการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ อีกด้วย

ง. เป็นอาชีพที่ได้รับเป็นมรดกตกทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษทั้งในด้านทรัพยากรการผลิต ปัจจัยการผลิต ตลอดจนได้รับการฝึกฝนอบรมติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปลูกฝังกันมาเพื่อให้ประกอบอาชีพนี้โดยเฉพาะ

จ. เนื่องจากแหล่งผลิตทางเกษตรของไทยอยู่กระจัดกระจายไปในท้องที่ทุรกันดารและไกลคมนาคม ทำให้เกษตรกรไปไหนมาไหนได้ไม่สะดวก เกษตรกรมีความเป็นอยู่ค่อนข้างโดดเดี่ยวจึงไม่มีโอกาสเลือกอาชีพอย่างอื่น และถ้าเป็นอาชีพทางเกษตรอันเป็นที่มาของปัจจัยจำเป็นต่อการครองชีพ ซึ่งเกษตรกรจะไม่เป็นภาระในการทำมาหาเลี้ยงชีพเพราะสามารถช่วยตัวเองได้คืออยู่ด้วย

ฉ. เนื่องจากชาวชนบทมีความพอใจในความเป็นอยู่อย่างอิสระและรักสงบ จึงเหมาะสมกับที่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งไม่ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกมากนัก

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น พอจะลงความเห็นได้ว่าพื้นที่ชนบทมีความเหมาะสมกับอาชีพทางเกษตรมากกว่าอย่างอื่น ปัจจุบันสภาพในการประกอบอาชีพทางเกษตรได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องมาจากสาเหตุบางประการคือ

1. การผลิตในปัจจุบันต้องใช้ทุนมากขึ้น เพราะต้องนำไปใช้ในสิ่งที่มีได้เตรียมรับสถานการณ์มาก่อน เช่น ที่ดินที่ใช้ในการผลิตเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ จำเป็นต้องใช้ปุ๋ย โรคแมลงทำลายพืชผลมากขึ้น ต้องใช้เครื่องมือและยาปราบศัตรูพืช ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยเสริมการผลิตที่ผู้ประกอบการจะต้องเพิ่มค่าใช้จ่าย

2. ปัจจัยพื้นฐานทางการเกษตร ยังมิได้มีการพัฒนาสนับสนุนการผลิตเท่าที่ควร เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ การชลประทาน ดังมีชาวสวนผลไม้ในบางพื้นที่ต้องซื้อน้ำรดต้นไม้คิดมูลค่าเป็นเงินจำนวนพัน จำนวนหมื่นบาททุกปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการลงทุน และมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการผลิตและปริมาณผลผลิตที่จะได้รับอย่างแท้จริง

3. การแปรปรวนของราคาสินค้าเกษตร อันเนื่องมาจากสินค้าเกษตรของไทยส่วนมากยังต้องพึ่งพาสถานต่างประเทศ ประกอบกับสภาพการผลิตทางการเกษตรของไทยเป็นรายเล็ก รายน้อย การรวบรวมสินค้าในท้องถิ่นจำนวนมากย่อมมีค่าขนส่งหลายขั้นตอน ขณะเดียวกันก็มีสินค้าเกษตรกรรมบางอย่างเหมือนของไทยที่สามารถผลิตได้และมีจำหน่ายกันในประเทศด้วย ทำให้เกิดการแข่งขัน จึงกระทบกระเทือนถึงราคาสินค้าในประเทศไทย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531: 444)

ชนิดของอาชีพเกษตรกรรมที่ประชาชนในชนบทยึดเป็นอาชีพหลัก จำแนกออกได้ดังนี้

1.1 อาชีพเกษตรกรรมที่เกี่ยวกับพืช ได้แก่ การปลูกพืชไร่ (ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ยาสูบ ถั่ว และอื่น ๆ) พืชสวน (ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอก ไม้ประดับ) ป่าไม้ (การปลูกป่า การแปรรูปไม้ ตัด และชักลากไม้)

1.2 อาชีพเกษตรกรรมที่เกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ สัตว์ใหญ่ (โคเนื้อ-กระบือ ไก่) สัตว์เล็ก (สุกร แพะ แกะ) สัตว์ปีก (ไก่ เป็ด) ประมง (ปลาน้ำเค็ม ปลาน้ำจืด กุ้ง)

1.3 อาชีพที่เกี่ยวเนื่องหรือสนับสนุนด้านการเกษตรและอาชีพอื่น ๆ เช่น อาชีพค้าขาย (การจำหน่ายวัสดุ-อุปกรณ์การเกษตร) อาชีพการทำนาเกลือ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง เลี้ยงมด เป็นต้น

2. อาชีพนอกการเกษตร

2.1 อาชีพรับจ้างทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมในชนบท ในปัจจุบันโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กกระจายสู่ชนบทมากขึ้น เช่น โรงงานมันสำปะหลัง โรงบ่มใบยา โรงงานน้ำตาล โรงงานสับปะรดกระป๋อง โรงงานผลิตภัณฑ์มะเขือเทศ โรงงานอาหารสัตว์ โรงฆ่าสัตว์ โรงสีข้าว โรงเลื่อย โรงน้ำแข็ง ตลอดจนเหมืองแร่และอื่น ๆ ชาวชนบทจะประกอบอาชีพตามโรงงานอุตสาหกรรมที่กระจายออกสู่ชนบทมากขึ้น

2.2 อาชีพหัตถอุตสาหกรรม ชาวชนบทบางส่วนประกอบอาชีพทางหัตถอุตสาหกรรม เช่น อาชีพทอผ้า เย็บผ้า จักสาน งานไม้ไผ่ เครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านประจำภาค (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2536: 143)

5. สภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในรอบปี พ.ศ. 2540

ปลายปีพ.ศ. 2539 เป็นต้นมา ประเทศไทยของเราเข้าสู่ภาวะ "เศรษฐกิจตกต่ำ" สิ่งที่ปรากฏเห็นกันโดยทั่วไป คือความซบเซาของธุรกิจในทุกด้าน นับตั้งแต่วงการอสังหาริมทรัพย์ที่เกิดการล้มละลาย มีผลต่อเนื่องมาถึงสถาบันการเงินที่ต้องถูกทางการสั่งปิดกิจการไปมากมายหลายแห่ง ธุรกิจภาคเอกชนทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ต่างประสบปัญหาทางการเงินกันถ้วนหน้า เกิดการว่างงานกันหลายล้านคน สิ่งที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในช่วงเวลาดังกล่าว นักวิชาการทั้งหลายกล่าวว่า "เศรษฐกิจประเทศไทยเข้าสู่ยุค เศรษฐกิจฟองสบู่แตก" (ชาน สีทอง, 2541: 8)

รายงานเศรษฐกิจรายเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 ของธนาคารแห่งประเทศไทย (2540: 15-16) กล่าวว่า ภาวะการเงินในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2540 สภาพคล่องของระบบการเงินทั่วไปมีความผันผวนมาก โดยสภาพคล่องตึงตัวในช่วงปลายเดือนมกราคมต่อเนื่องถึงครึ่งแรกของเดือนกุมภาพันธ์จากกระแสการลดค่าเงินบาทและบริษัทจัดอันดับความน่าเชื่อถือจะพิจารณาการลดความเชื่อถือของตราสารการเงินของไทย ส่งผลให้มีเงินทุนไหลออก การระดมเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ลดลงมากเนื่องจากค่าเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกาทີ่อ่อนตัวลงส่งผลให้แรงกดดันลดค่าเงินบาทลดลง และนักลงทุนจากต่างประเทศได้กลับเข้ามาลงทุนในตลาดเงินของไทย อีกครั้ง

อย่างไรก็ตามสภาพคล่องทางการเงินได้ตึงตัวขึ้นในเดือนพฤษภาคม และต่อเนื่องไปจนถึงสิ้นเดือนมิถุนายน เนื่องจากกระแสข่าวการลดค่าเงินบาทและปัญหาสถาบันการเงินไทยต่อมาการโจมตีค่าเงินบาทและปัญหาสถาบันการเงินมีความรุนแรงขึ้น ประชาชนเร่งไปถอนเงินออกจากบริษัทเงินทุน ทางการเงินจึงต้องเข้าไปปล่อยสภาพคล่องเงินบาทให้กับระบบการเงินเป็นจำนวนมาก ผ่านกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินและในที่สุดทางการจึงได้ประกาศเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 พร้อมปรับเพิ่มดอกเบี้ยมาตรฐานเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.5 ต่อปี เป็นเงินร้อยละ 12.5 ต่อปี ต่อมาไทยได้ตัดสินใจขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF : International Monetary Fund) เพื่อแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจ ส่งผลให้ค่าเงินบาทในตลาดเงินตราต่างประเทศลดลงประมาณร้อยละ 29.1 (รายงานเศรษฐกิจรายเดือนตุลาคม 2540. ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2540: 15) และกลางเดือนกันยายน พ.ศ. 2540 อัตราดอกเบี้ย

ระยะสั้นสูงขึ้นร้อยละ 24.50 ต่อปี เทียบกับมาเลเซีย สิงคโปร์ ไต้หวัน อินเดีย ซึ่งอยู่ราวร้อยละ 7-8 ต่อปี (วิทยากร เชียงกูล, 2541: 15)

เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนเปิดเผยถึงสภาวะการลงทุนโดยรวมในปี พ.ศ. 2540 ในรายงานเศรษฐกิจของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มกราคม 2541: 31) ว่า สภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวลงมาก โดยมีอัตราการเจริญเติบโตลดลงจากร้อยละ 8.7 ในปี พ.ศ. 2538 และ 6.4 ในปี พ.ศ. 2539 เหลือเพียงร้อยละ 0.6 ในปี พ.ศ. 2540

การค้าระหว่างประเทศในครั้งแรกของปี พ.ศ. 2540 การส่งออกขยายตัวในอัตราที่ต่ำแต่เร่งตัวขึ้นภายหลังการปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยน โดยการส่งออกในเดือนกรกฎาคม 2540 และสิงหาคม 2540 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 24.2 และ 25.1 ตามลำดับ อันเป็นผลจากค่าเงินบาทอ่อนตัวลงเป็นสำคัญ ส่งผลให้การส่งออกในช่วง 8 เดือนแรกขยายตัวร้อยละ 8.5 การส่งออกสินค้าเกษตรยังคงมีมูลค่าลดลงตามมูลค่าการส่งออกยางและผลิตภัณฑ์สำปะหลัง เนื่องจากราคาลดลงเป็นสำคัญ (รายงานเศรษฐกิจรายเดือนตุลาคม; 2540 ของธนาคารแห่งประเทศไทย, 2540: 13) สรุปลักษณะการค้าระหว่างประเทศของไทยในช่วงระยะ 10 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2540 ปรากฏว่ามีมูลค่าการส่งออกรวม 1,377,800 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนร้อยละ 2.0 ทำให้ดุลการค้าขาดดุลรวม 164,000 ล้านบาท (รายงานเศรษฐกิจธนาคารกรุงไทย จำกัด มกราคม 2541: 14) อัตราเงินเฟ้อเมื่อปี พ.ศ. 2540 อยู่ที่ระดับ 5.6 (บริษัทศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์ จำกัด, มกราคม 2541: 6)

สำหรับสภาวะเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2541 มีทั้งที่เป็นจุดแข็งคือดีขึ้นจากเมื่อตอนเริ่มวิกฤติเศรษฐกิจ และยังมีจุดอ่อนที่ต้องแก้ไข โดยประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในปี พ.ศ. 2541 มีดังนี้

1. จุดแข็ง : เสถียรภาพกลับคืนมาส่วนหนึ่ง

1.1 อัตราแลกเปลี่ยนค่อนข้างมีเสถียรภาพและเพิ่มค่าขึ้นจากต่ำสุดกว่า 50 บาทต่อเหรียญสหรัฐเมื่อไตรมาสแรกของปีนี้ ได้ปรับตัวดีขึ้นมาอยู่ในระดับประมาณ 37 บาทในเดือนตุลาคม 2541

1.2 ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลเนื่องจากการนำเข้าลดลง ในขณะที่การส่งออกในรูปเหรียญสหรัฐลดลงประมาณร้อยละ 4 ทำให้ระยะ 8 เดือนแรกของปีนี้ประเทศไทยเกินดุลการค้า 7,469 ล้านบาทเหรียญสหรัฐ

1.3 อัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยอยู่ในระดับที่ต่ำ สำหรับเศรษฐกิจที่กำลัง

ปรับตัว โดยดัชนีราคาผู้บริโภค 8 เดือนแรก (เทียบเดือนต่อเดือนกับปีที่ผ่านมา) เพิ่มขึ้นร้อยละ 9 และมีแนวโน้มการเพิ่มที่ลดลง

2. จุดอ่อน : ปัญหาบางประเด็นต้องเร่งแก้ไข

2.1 ปัญหาสถาบันการเงินที่ยึดเยื้อมาตลาด 1 ปี ยังไม่เข้าสู่ภาวะปกติ ภายหลังจากที่รัฐเข้าควบคุมกิจการธนาคาร 4 แห่ง (ศรีนคร มหานคร แผลมทอง กรุงเทพ พณิชยการ) แล้วตัดสินใจเสนอมาตรการ 14 สิงหาคม เพื่อรัฐจะเข้าไปเพิ่มทุนให้กับสถาบันการเงิน ผลการตอบสนองของสถาบันการเงินต่อข้อเสนอดังกล่าวไม่ชัดเจน

2.2 เครดิตของประเทศยังไม่ดีขึ้น ในตลาดการเงินโลก credit rating ได้ถูกลดระดับลงมาจนต่ำกว่าระดับความเสี่ยงเพื่อการลงทุน (investment grade)

2.3 การส่งออกเริ่มชะลอตัว มูลค่าการส่งออกในรูปเหรียญสหรัฐลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากราคาส่งออกลดลง ทั้งนี้ข้อมูลในเดือนกรกฎาคมและสิงหาคม ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบในช่วงที่ประเทศได้ปรับระบบอัตราแลกเปลี่ยนแล้ว ชี้ให้เห็นว่าราคาได้ลดลงร้อยละ 10 และ 13 ตามลำดับ โดยปริมาณการส่งออกยังเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.7 และ 1.7 ตามลำดับ

2.4 การไหลออกของเงินทุนภาคเอกชนยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ในระยะ 7 เดือนแรกมีเงินทุนเคลื่อนย้ายออกนอกประเทศของภาคเอกชนรวมทั้งสิ้น 8,314 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แสดงให้เห็นว่าการต่ออายุหนี้ของภาคเอกชนเป็นไปโดยจำกัด (สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมชาติ, 2542: 5-6)

ในส่วนของภาพรวมเศรษฐกิจภาคการเกษตรปี พ.ศ. 2541

- ด้านการผลิตและการจ้างงาน แม้ว่าผลผลิตในปี พ.ศ. 2541 จะเพิ่มขึ้นไม่มาก แต่เนื่องจากราคาดีจึงคาดกันว่ามูลค่าสินค้าเกษตรในราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยตามฤดูปี 2540/2541 มีประมาณ 650,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 21

สำหรับภาคแรงงาน ที่ผ่านมาระหว่างภาคเกษตรลดลงตลอดทั้งในด้านของจำนวนและสัดส่วนเมื่อเทียบกับภาคนอกเกษตร โดยจำนวนผู้ทำงานลดลงจาก 16.15 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2536 เป็น 14.27 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2540 และแรงงานเกษตรในช่วงเวลาเดียวกันลดลงจากร้อยละ 3 เหลือร้อยละ 4 แต่ในปี 2541 หลังจากเกิดวิกฤติการณ์เศรษฐกิจคาดว่าจะมีแรงงานอพยพสู่ภาคเกษตรมากขึ้น จำนวนแรงงานในภาคเกษตรปี พ.ศ. 2541 จะเพิ่มขึ้นเป็น 14.56 ล้านคน

- ด้านระดับราคา ในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2541 (มกราคม-กรกฎาคม) พืช ผลเกษตรส่วนใหญ่จำหน่ายได้ราคาดี ระดับราคาสินค้าเกษตรในประเทศ ทั้งในส่วนของราคาที่ เกษตรกรขายได้และราคาขายส่งสูงกว่าช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2540 โดยดัชนีราคาพืชผลรวม ที่เกษตรกรขายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 29.5 ส่วนดัชนีราคาขายส่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 36.6 พืชผลสำคัญที่ ระดับราคาสูงขึ้นได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ปาล์ม ยาง สำหรับปศุสัตว์ ไก่เนื้อ ราคาสูงขึ้น ในขณะที่สุกรราคาลดลง ส่วนสินค้าประมงสำคัญคือ กุ้งราคาสูงขึ้น

- ด้านต้นทุนการผลิต แม้ว่าจะระดับราคาปี พ.ศ. 2541 ปรับตัวสูงขึ้น แต่ต้นทุนการ ผลิตก็ปรับตัวสูงขึ้นเช่นเดียวกัน แต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าราคามาก เฉลี่ยประมาณร้อยละ 10 สาเหตุหลักมาจากการอ่อนตัวของค่าเงินบาท ทำให้ราคาปัจจัยการผลิตที่ต้องนำเข้า ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช น้ำมันเชื้อเพลิง อุปกรณ์การเกษตร และวัสดุอื่น ๆ มีราคา เพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากสัดส่วนของ import content เหล่านี้มีน้อย ผลด้านต้นทุนจึงน้อยกว่าราคา

- ด้านการค้าระหว่างประเทศ สินค้าเกษตรมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรในช่วง 8 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2541 เท่ากับ 4,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว ร้อยละ 12 ในขณะที่ปริมาณการส่งออกกลับเพิ่มขึ้นร้อยละ 9 โดยการส่งออกสินค้าเกษตรกรรม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 63 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรทั้งหมด ส่วนสินค้าประเภทประมง คิดเป็นร้อยละ 47 ซึ่งตลาดส่งออกนี้สำคัญยังคงเหมือนกับปี พ.ศ. 2540 อันได้แก่ อาเซียน ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา (สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, 2542: 67-70)

สถานการณ์เลิกจ้างแรงงานในปี พ.ศ. 2540 มีลูกจ้างที่ถูกเลิกจ้างและแจ้งต่อ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานมีจำนวนสูงถึง 44,754 คน จากสถานประกอบการ 903 แห่ง ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนพฤศจิกายน 2540 มีบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด และห้าง หุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลเลิกกิจการ ร้าง ล้มละลายที่แจ้งต่อกรมทะเบียนการค้ากระทรวง พาณิชย จำนวน 4,544 ราย (รายงานเศรษฐกิจธนาคารกรุงไทย จำกัด, มกราคม 2541: 15) ซึ่งเบญจมาศ ขจรคำ ในรายงานเศรษฐกิจธนาคารกรุงไทย จำกัด (มกราคม 2541 : 55) กล่าวว่า สาเหตุหลักของการปิดกิจการหรือการขาดทุนของภาคธุรกิจในปี พ.ศ. 2540 คือปัญหาการ ขาดกำลังซื้อของผู้บริโภค ปัญหาอัตราการแลกเปลี่ยน และปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน

สำหรับในปี พ.ศ. 2541 ประเทศไทยมีประชากรประมาณ 61.2 ล้านคน โดยเป็น ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 33.7 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้มีงานทำ 31.7 ล้านคน ซึ่งแยกเป็นผู้มีงาน ทำนอกภาคเกษตร 15.6 ล้านคน จำนวนผู้ว่างงานมี 2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.93 ของกำลัง แรงงานทั้งหมด

สถานการณ์เลิกจ้างจากรายงานของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในช่วงเดือนมกราคม 31 กรกฎาคม 2541 พบว่า มีสถานประกอบการเลิกกิจการไปแล้ว 2,167 แห่ง ทำให้แรงงานถูกเลิกจ้าง 208,425 คน จึงนับว่ารุนแรงที่สุดในรอบทศวรรษที่ผ่านมา อุตสาหกรรมที่มีการเลิกจ้างมากที่สุดคือ กิจการก่อสร้าง ร้านขายอาหาร โรงแรม ห้องเช่า เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานพาหนะ ร้านสินค้าเบ็ดเตล็ด การผลิตเครื่องดื่มและการถนอมอาหาร

ตารางที่ 2 แสดงการเลิกจ้างงานทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2537-2541

ปี	2537	2538	2539	2540	2541
					(มค.-กค.)
จำนวนสถานประกอบการ (แห่ง)	177	74	77	903	2,167
จำนวนที่ถูกเลิกจ้าง (คน)	5,970	6,936	5,015	44,754	208,425

ที่มา : เอกสารวิชาการประกอบการสัมมนาทิศทางการเศรษฐกิจไทย ปี 2542 (2542 : 370)

6. ผลการพยากรณ์เกี่ยวกับผลกระทบต่อการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตของประชาชน

วิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 วิทยากร เชียงกูล (2541: 29-31) ได้แสดงความเห็นว่าประชาชนทั่วไปก็ดูยังไม่ได้ตระหนักถึงวิกฤตครั้งนี้เท่าที่ควร โดยเฉพาะคนรวย คนชั้นกลางในกรุงเทพฯ และเมื่อใหม่ ๆ บางคนอาจจะรู้สึกน่าจะประหยัดลงมาบ้าง แต่ก็ไม่ได้ประหยัดอย่างจริงจัง เมื่อเทียบกับขนาดของวิกฤติที่ทำให้คนจนทั่วประเทศเดือดร้อนและกำลังคุกคามมากขึ้นใน 2-3 ปีข้างหน้า ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยเบื้องต้นเรื่อง "วิกฤตเศรษฐกิจไทย:ผลกระทบจากการปรับเงื่อนไขของ IMF และทางออกของประชาชน" ในทองแถม นาถจำนง (2541: 31) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาการที่ชนชั้นนำและประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจหรือตระหนักบ้าง แต่ไม่ลึกซึ้งพอจะเข้าใจสภาพที่มาของวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ และมองปัญหาย่างง่าย ๆ ว่าถ้าทำตาม IMF แล้วปัญหาทุกอย่างจะถูกแก้ไขให้หมดภายใน 2-3 ปีข้างหน้า นั้นนับเป็นปัญหาที่รุนแรงยิ่งกว่าวิกฤตเศรษฐกิจเอง

การที่ประชาชนไม่ตื่นตัวเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งก็คงเพราะการที่ประชาชนส่วนใหญ่ รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐบาลและนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักว่า เป็นความผิดพลาดทาง เทคนิคของการบริหารจัดการทางเศรษฐศาสตร์การเงินการคลัง ซึ่งรัฐบาลและผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายกำลังแก้ไขกันอยู่และจะแก้ได้ภายใน 2-3 ปี ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความล้มเหลวของการจัดการทางการศึกษา และการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมที่ผ่านมา ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เรียนรู้แบบท่องจำไม่รู้จักคิดวิเคราะห์เอง เชื่ออะไรง่าย ๆ แบบเชื่อตามกัน การที่ประชาชนยังใช้ชีวิตทำมาหากินสนุกสนานไปวัน ๆ ไม่รู้จักคิด วิเคราะห์ ถูกครอบงำให้มีกรอบความคิดที่เชื่อมั่นในนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจไปสู่ความเจริญเติบโตอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เชื่อมั่นในเรื่องการแสวงหาเงินและการบริโภคหาความพอใจสูงสุด ทำให้พวกเขาไม่ตระหนักหรือไม่อยากสนใจเรื่องวิกฤตมากเท่าที่ควรจะเป็น นอกจากคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เช่น คนงาน ธุรกิจขาดทุนหรือผู้มีรายได้น้อยที่ต้องซื้อของแพงขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ใน วิทยาการ เชียงกูล (2540: 13-14) ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2541 จะมีผู้ว่างงานทั้งผู้ถูกเลิกจ้างประมาณ 1.3 ล้านคน หรือร้อยละ 4 ของแรงงานทั่วประเทศ

ประชาชนทั้งประเทศมีรายได้ที่แท้จริงลดลง เพราะต้นทุนการผลิตและสินค้าอุปโภค บริโภคราคาสูงขึ้น ประชาชนกลุ่มที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุดคือ ผู้ถูกเลิกจ้าง ผู้ตกงาน คนตกงาน คนที่ต้องถูกยัดบ้าน เพราะไม่มีปัญญาผ่อนส่ง ผู้ประกอบการที่ล้มละลายรอลงมาคือผู้ที่ถูกลดเงินเดือน สวัสดิการ ผู้ประกอบการที่ขาดทุน ผู้มีรายได้ประจำต้องซื้อของแพงขึ้น รวมทั้งเกษตรกรเองมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น

กลุ่มที่ได้รับผลกระทบน้อยหรือได้ประโยชน์คือผู้ส่งออก ซึ่งการที่ค่าเงินบาทต่ำลงทำให้สามารถส่งสินค้าไปแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น โดยเฉพาะผู้ส่งออกสินค้าประเภทใช้วัตถุดิบภายในประเทศสูง แต่สินค้าออกประเภทที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าสูงก็มีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น รวมทั้งธุรกิจส่งออกก็มีปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียน ปัญหาต้นทุนจากปัจจัยการผลิตทั้งจากภายในและภายนอกประเทศที่สูงขึ้น ทำให้ผู้ส่งออกขนาดกลางและขนาดย่อมที่ยังลำบากอยู่ ขณะที่เกษตรกรและผู้ผลิตวัตถุดิบก็ขายสินค้าไม่ได้ราคาสูงนัก

วิทยาการ เชียงกูล (2540: 21-22) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การแก้ปัญหาตามแนวทาง IMF จะทำให้คนไทยที่ขณะนี้เปราะบางต่างชาติดันเฉลี่ยคนละ 6 หมื่นบาท มีหนี้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยคนละหนึ่งแสนบาทภายใน 2 ปีข้างหน้า และจะเป็นหนี้เพิ่มขึ้นตามลำดับ คนไทยต้องตกงานกันมากขึ้น ต้องเผชิญกับข้าวของแพงและสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงในทุก ๆ

ด้าน ผลเสียที่จะตามมา นอกจากจะเกิดภาวะเศรษฐกิจชะงักงันและราคาสินค้าเพื่อเพิ่มขึ้นใน 1-2 ปีข้างหน้าแล้ว สถาบันการเงิน รัฐวิสาหกิจและธุรกิจสำคัญ ๆ อื่น ๆ ของไทยกำลังถูกบีบคั้นให้บริษัทข้ามชาติเข้ามาซื้อกิจการได้ในราคาที่ต่ำลงและคนไทยจะถูกครอบงำโดยบริษัทข้ามชาติ และเป็นหนี้ต่างประเทศมากขึ้น

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ชาน สีทอง (2541: 8) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า มุ่งเน้นไปในการส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เป็นหลัก ในขณะที่ความจำเป็นอยู่ของ คนส่วนใหญ่ที่ดำรงชีพด้วยการเกษตรในชนบทกลับได้รับการเอาใจใส่ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย การกระจายความมั่นคงกลับคืนสู่ชนบทนั้นน่าจะเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศในปัจจุบันและอนาคต สร้างโอกาสให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่พึ่งพาตนเองได้ มีผลผลิตพอเพียงต่อการดำรงชีพ เชื่อว่าจะเป็นแนวทางออกที่ดีที่สุดขณะนี้

ภาคสรุป (Overview)

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้เริ่มดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าตั้งแต่ปีพ.ศ. 2510 เป็นต้นมา และได้ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ควบคู่กันไปด้วย โดยการชักจูงราษฎรที่ยึดถือครอบครองพื้นที่ป่าอยู่ก่อนแล้ว ให้นำมารวมกันเป็นหมู่บ้านให้ผลประโยชน์ตอบแทนทั้งในรูปตัวเงินและสวัสดิการขั้นพื้นฐานต่างๆ ซึ่งการดำเนินงานการปลูกสร้างสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้ดำเนินการระบบหมู่บ้านป่าไม้มาโดยตลอด ต่อมาองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้หยุดดำเนินการขยายพื้นที่การปลูกสร้างสวนป่า ทำให้แรงงานของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้หันไปรับจ้างเป็นแรงงานในภาคธุรกิจการก่อสร้างเป็นอันมาก

จากเหตุการณ์ความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศในปี พ.ศ.2540 โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการลดค่าเงินบาท เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 และการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศทรุดตัวลงอย่างต่อเนื่อง สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูง เกษตรกรมีต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น เกิดสภาวะการว่างงาน แรงงานถูกเลิกจ้างเป็นจำนวนมาก จากเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพและการประกอบอาชีพของประชาชนโดยทั่วไป รวมถึงสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ด้วย ประเด็นปัญหาจึงเกิดขึ้นระหว่างความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศ กับการประกอบอาชีพของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ เนื่องจากความผันผวนทางเศรษฐกิจยังคงดำเนินอยู่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ โดยเฉพาะแรงงานในภาคธุรกิจก่อสร้างได้ถูกเลิกจ้างและหวนคืนสู่ภาคเกษตรอีกครั้ง

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้หนึ่งที่ทำงานใกล้ชิดกับสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม อุปสรรค ซึ่งขัดข้องในเรื่องต่างๆ เช่น ทุนแรงงาน ที่ดินทำกิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญด้านการประกอบอาชีพของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ภายหลังจากการคืนสู่ภาคเกษตร โดยเก็บข้อมูลจากสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ทุกครัวเรือนในช่วงเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2542 เพื่อนำผลของการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศต่อการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ไปใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนให้ความช่วยเหลือต่อไป

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศต่อการประกอบอาชีพของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Study)

สถานที่ดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้านป่าไม้ หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้คือ

หมู่บ้านป่าไม้ เป็นหมู่บ้านที่ดำเนินการจัดตั้งโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งทางองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้จัดบริการขั้นพื้นฐาน (infra - structure) และให้ความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพมาโดยตลอด

สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ผลจากการผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดและอยู่ในวิสัยที่จะประสานงานให้ความช่วยเหลือได้ ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้วางแผนให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ การเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ต่อไป

ผู้ให้ข้อมูล

(The Respondents)

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ตามที่นำชัย ทนุผล (2531: 14) ได้สรุปว่าการสุ่มตัวอย่างจะใช้ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษาหรือเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดได้ แต่ถ้างานวิจัยใดมีจำนวนประชากรไม่มากเกินวิสัยของ

ผู้วิจัยในการเก็บข้อมูล ก็ควรศึกษาหรือเก็บข้อมูลจากประชากรทุกหน่วยเพื่อความถูกต้องและแม่นยำ หน่วยของการวิเคราะห์ (unit of analysis) ครั้งนี้คือ สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านป่าไม้ หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีจำนวนทั้งสิ้น 85 คน

เครื่องมือในการวิจัย (The Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งมีคำถามแบบปลายปิด (close-ended question) และคำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เพื่อทราบข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน อาชีพหลัก อาชีพรอง สภาพการถือครองที่ดิน และรายได้ของครัวเรือน

ตอนที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลในประเด็นดังนี้

- 1) เพื่อรวบรวมเกี่ยวกับอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตรในธรรมชาติของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้

ตัวแปรและการวัดตัวแปร (Variables and Measurement)

ลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่

เพศ หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย

อายุ หมายถึง จำนวนเวลาที่เป็นปีของผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่เกิดจนถึงเวลาบันทึก

ข้อมูล

ระดับการศึกษา หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษาสูงสุดของผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับ
การศึกษาในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

จำนวนบุตร หมายถึง จำนวนของบุตรชายและบุตรหญิงของผู้ให้ข้อมูล

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวของผู้
ให้ข้อมูล

จำนวนแรงงานในครัวเรือน หมายถึง จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวของผู้
ให้ข้อมูลและสามารถทำงานหารายได้ให้แก่ครอบครัวได้

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ผู้ให้ข้อมูลทำอยู่เป็นประจำ และมีรายได้ส่วน
ใหญ่จากอาชีพนั้น

อาชีพรอง หมายถึง อาชีพที่ผู้ให้ข้อมูลทำในเวลารว่างจากการประกอบอาชีพ
หลัก และทำให้มีรายได้เพิ่ม

สถานภาพการถือครองที่ดิน หมายถึง การที่มีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง
โดยมีเอกสารสิทธิ์ หรือไม่มีเอกสารสิทธิ์

รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้รวมของสมาชิกในครัวเรือนทั้งในและ
นอกภาคเกษตรต่อปี ในปี พ.ศ. 2542

อุปสรรค ข้อขัดข้องด้านการประกอบอาชีพการเกษตร หมายถึง
สถานการณ์ใด ๆ ที่เป็นมูลเหตุให้เกิดอุปสรรค ข้อขัดข้อง ต่อการประกอบอาชีพการเกษตรของ
สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะวัดอุปสรรค ข้อขัดข้องจากการระบุว่า “ใช่” หรือ
“ไม่ใช่” สถานการณ์ที่น่าจะเป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้
ข้อมูล

การทดสอบเครื่องมือ

(Pre-testing of the Instrument)

การทดสอบเครื่องมือ ก่อนนำไปสอบถามผู้วิจัยได้นำทำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น
ไปทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) และความเที่ยงตรง (reliability) มีรายละเอียด
ดังนี้

1. การทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) เพื่อหาความสอดคล้อง

ของเนื้อหาของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาในการทำปัญหาพิเศษเพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2. การทดสอบความเที่ยง (reliability) นำแบบสอบถามตอน 2 ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปทดลองสอบถามกับราษฎรบ้านป่าเลา หมู่ 1 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เหตุที่เลือกหมู่บ้านนี้เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับหมู่บ้านป่าไม้ สภาพสังคมและเศรษฐกิจคล้ายคลึงกับหมู่บ้านป่าไม้ที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษา โดยนำแบบสอบถามไปสอบถามราษฎรที่เป็นหัวหน้าครอบครัวในหมู่บ้านดังกล่าวจำนวน 20 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยการหาความคงตัวภายใน (internal consistency) โดยใช้สูตร K.R. 21 ในพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540: 124) ดังนี้

$$r_{tt} = \left\{ \frac{n}{n-1} \right\} 1 - \frac{\bar{x}(n-\bar{x})}{nS_t^2}$$

เมื่อ r_{tt}	หมายถึง	ค่าความเที่ยง
n	หมายถึง	จำนวนข้อ
$\bar{x}$	หมายถึง	คะแนนเฉลี่ย
S_t^2	หมายถึง	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ผลการทดสอบความเที่ยง (reliability) พบว่า ค่าความเที่ยงสูงรวมเท่ากับ 0.79 แสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยง น่าเชื่อถือ อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

วิธีการรวบรวมข้อมูล (Data Gathering)

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้วางขั้นตอนการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสอบถามหัวหน้าครอบครัว (household head) โดยตรง ด้วยการใช้แบบสอบถามซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด

1.2 การสอบถามข้อมูลจากองค์กรภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานป่าไม้ กรมการปกครอง ฯลฯ

1.3 การใช้วิธีการสังเกตของผู้วิจัยเกี่ยวกับแนวทางการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารทางวิชาการและรายงานต่าง ๆ จากห้องสมุดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผลงานวิจัย ปัญหาพิเศษ วิทยานิพนธ์ ฯลฯ

3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล สรุปและรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นการอธิบายถึงลักษณะโดยทั่วไป ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การประกอบอาชีพ และทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่

1. ค่าร้อยละ (percentage)
2. ค่าพิสัย (rang)
3. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
4. ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean)

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย (Research Duration)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาดำเนินงานประมาณ 9 เดือน ตั้งแต่เดือนกันยายน 2542 ถึงเดือนพฤษภาคม 2543

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ (RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากการผันผวนทางเศรษฐกิจต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษารวบรวมจากการสอบถามหัวหน้าครอบครัวที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านป่าไม้ จำนวน 85 คน การนำเสนอผลการวิจัยได้นำเสนอในรูปแบบของความเรียงและตารางประกอบคำบรรยายเป็นตอน ๆ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านป่าไม้และสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้
2. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้
3. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้
4. แนวทางแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพการเกษตรตามธรรมชาติของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านป่าไม้และสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้

ปี พ.ศ. 2513 องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าในท้องที่ตำบลแม่หอพระ โดยได้ชักชวนราษฎรจากอำเภอต่าง ๆ ได้แก่ อำเภอพร้าว อำเภอสันทราย อำเภอแมริม อำเภอฝางและอำเภอแม่แตง ประมาณ 50 ครอบครัว เข้ามาเป็นคนงานปลูกสร้างสวนป่า ซึ่งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้จัดสรรที่ดินสำหรับอยู่อาศัยและทำการเกษตร ตลอดจนให้บริการด้านสาธารณสุขไปรษณีย์พื้นฐาน ต่อมาปี พ.ศ. 2521 ดำเนินการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านถาวรสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยมีชื่อว่า "หมู่บ้านป่าไม้" ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2542) มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 85 ครัวเรือน ประชากรอาศัยอยู่ 280 คน

ภาพที่ 2 สภาพบ้านเรือน

ที่ตั้งและอาณาเขต

หมู่บ้านป่าไม้ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จดกับหมู่บ้านป่าเลา ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ จดกับหมู่บ้านป่าสักงาม ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออก จดกับหมู่บ้านบ้านหลวง ตำบลโหล่งขอด อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก จดกับหมู่บ้านนาเม็ง ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศ ของหมู่บ้านป่าไม้ เป็นพื้นที่ราบประมาณ 40 % สำหรับที่เหลือนี้อีกประมาณ 60 % เป็นเนินเขาเตี้ย ๆ มีภูเขาหินปูนกระจายตัวอยู่ ลำห้วยส่วนใหญ่จะเป็นลำห้วยแห้ง เมื่อฝนตกน้ำฝนจะไหลลงตามซอกหินบริเวณไหล่เขาแล้วซึมไปออกเป็นน้ำซับ

ลักษณะอากาศ

หมู่บ้านป่าไม้มีฤดูกาล 3 ฤดู คือ

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม - พฤษภาคม
2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน - ตุลาคม
3. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - มกราคม

สำหรับฤดูฝนนั้น ฝนมักจะตกไม่ถูกต้องตามฤดูกาล โดยฝนจะตกมากในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายนเท่านั้น ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย (ปี พ.ศ. 2538 - 2542) 1,123 มม. ต่อปี โดยหมู่บ้านป่าไม้ทำการเกษตรแบบอาศัยน้ำฝนจึงมักจะได้รับอิทธิพลจากฝนแล้งเป็นประจำทุกปี อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 32.85 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุด 20.43 องศาเซลเซียส (ปี พ.ศ. 2538 - 2542)

ภาพที่ 3 ระบบวนเกษตรในเขตสวนป่าโดยอาศัยน้ำฝน (ข้าวและถั่วลิสง)

การคมนาคม

การคมนาคมเข้าสู่หมู่บ้านป่าไม้โดยทางรถยนต์สะดวกที่สุด โดยเดินทางออกจากเชียงใหม่ไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1001 (เชียงใหม่-พร้าว) ระยะทาง 48 กิโลเมตร (หลัก กม.ที่ 48) ซึ่งมีสภาพถนนลาดยางตลอดสาย

ภาพที่ 4 บริเวณด้านหน้าหมู่บ้าน

สภาพทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรดิน

ลักษณะของดินบริเวณหมู่บ้านป่าไม้จัดอยู่ในชุดดินลี (Li : Li series) ซึ่งชุดดินนี้
ส่วนมากเกิดบริเวณเชิงเขา มีความลาดชัน 8 - 20 % ชั้นดินต้น การระบายน้ำดี มีความลึก
ประมาณ 50 ซม. เนื้อดินเป็นดินร่วนปนเหนียวมีก้อนหินเศษหินปนอยู่จำนวนมาก มีสี
น้ำตาลปนเหลืองแดง ในฤดูแล้งจะเป็นฟูนขาดความชื้น เมื่อถูกน้ำในฤดูฝนจะจับตัวเหนียว
ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดปานกลางถึงกรดเล็กน้อย มีค่า pH 6.0 - 6.5 ส่วนมากจะเป็นพื้นที่ป่า
เบญจพรรณ มีการแผ้วถางเพื่อปลูกพืชไร่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงและชั้นดินต้น
ไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตรจึงควรอนุรักษ์ไว้ให้คงสภาพเป็นป่า

ภาพที่ 5 ลักษณะของดิน

ทรัพยากรน้ำ

หมู่บ้านป่าไม้อาศัยแหล่งน้ำในการอุปโภค บริโภค และทำการเกษตร จำนวน 2 แห่งคือ

1. หนองปลิง เป็นหนองน้ำสาธารณะ มีขนาดใหญ่พอสมควร แต่ต้นเขินในฤดูแล้ง ในฤดูฝนสามารถใช้ในการทำการเกษตรได้บ้าง
2. แหล่งน้ำซับ ไหลออกมาเป็นลำห้วยน้ำจางโดยไหลตลอดปี แต่ปริมาณน้ำไม่มาก ใช้ทำประปาภูเขาสำหรับอุปโภค บริโภค ภายในหมู่บ้าน

ภาพที่ 6 หนองปลิง

ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณมีไม้ล้มลุก (Mixed deciduous) สลับป่าเต็งรัง (Dry dipterocarps) พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ ลัก เต็ง รัง ประดู่ แดง พลอง ฯลฯ สัตว์ป่าที่พบได้ทั่วไปได้แก่ นกชนิดต่าง ๆ ไก่ป่า สำหรับสัตว์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์คือ เก้ง หมูป่า และตะกวด การเก็บหาของป่าที่สามารถสร้างรายได้แก่สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้อย่างมากคือ เห็ดชนิดต่าง ๆ โดยจะมีมากในช่วงต้นฤดูฝน

การบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน

1. ไฟฟ้าทุกครัวเรือน	จำนวน 85 ครัวเรือน
2. สำนักสงฆ์	จำนวน 1 แห่ง
3. หอกระจายข่าว	จำนวน 1 แห่ง
4. ตู้โทรศัพท์สาธารณะ	จำนวน 2 แห่ง
5. ป้ายน้ำ เนื้อที่ประมาณ 2 ไร่	จำนวน 1 แห่ง
6. ศาลาเอนกประสงค์	จำนวน 1 แห่ง

ภาพที่ 7 สำนักสงฆ์สวนป่า

ภาพที่ 8 ประปาหมู่บ้าน

ปัญหาด้านทรัพยากรและสังคมของหมู่บ้าน

1. การบุกรุกที่ดิน พบการบุกรุกพื้นที่สวนป่าแม่หอพระเพื่อทำสวนบ้างแต่มีจำนวนน้อยสามารถควบคุมได้
2. การลักลอบตัดไม้ พบการลักลอบตัดไม้สักในเขตสวนป่าแม่หอพระและพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติโดยรอบหมู่บ้าน ซึ่งเริ่มทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น
3. ยาเสพติด
4. ยาสูบและประชาชนติดเรื้อเอดส์

ตอนที่ 2 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แล้วแยกวิเคราะห์ออกเป็น 3 ลักษณะ โดยนำผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้แสดงไว้ในตารางที่ 3 ถึงตารางที่ 5 ซึ่งปรากฏผลดังต่อไปนี้

ลักษณะส่วนบุคคล

เพศ

เพศ หมายถึง เพศของหัวหน้าครัวเรือน ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชาย จำนวน 77 คน และเพศหญิงจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 90.60 และ 9.40 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของสังคมชนบทไทยที่มีเพศชายเป็นผู้นำครอบครัว และมีภาระหน้าที่ใช้แรงงานในภาคเกษตร รวมทั้งการรับจ้างต่าง ๆ เพื่อสร้างฐานะของครอบครัว ส่วนเพศหญิงจะมีภาระหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรเป็นส่วนใหญ่ (ตารางที่ 3)

อายุ

อายุ หมายถึง อายุบริบูรณ์ของผู้ให้ข้อมูลในปัจจุบันคิดเป็นจำนวนปี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 47 ปี ร้อยละ 32.90 มีอายุระหว่าง 45-54 ปี รองลงมาร้อยละ 28.30 มีอายุระหว่าง 35-44 ร้อยละ 20.00 มีอายุระหว่าง 55-64 ปี ร้อยละ 12.90 มีอายุระหว่าง 25-34 ปี และร้อยละ 5.90 มีอายุระหว่าง 64-74 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุน้อยที่สุดคือ 27 ปี และสูงสุดคือ 70 ปี ตามลำดับ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 10.65 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุที่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาอายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลที่เท่ากับ 47 ปี อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงอายุของวัยกลางคน ที่มั่งคั่ง สว่างบำรุง (2540: 318) ระบุว่า เป็นวัยทองของความสำเร็จด้านงานอาชีพ (age of achievement or the prime of life)

สถานภาพการสมรส

ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 82.40 แต่งงานแล้ว โดยร้อยละ 17.60 สถานภาพเป็นหม้าย จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลซึ่งส่วนใหญ่สมรสแล้วจึงต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น ตลอดจนต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างฐานะให้กับครอบครัว (ตารางที่ 3)

ระดับการศึกษา

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ให้ข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 51.80 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาร้อยละ 28.20 จบการศึกษาระดับต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 14.10 จบการศึกษามากกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และร้อยละ 5.90 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ตารางที่ 3)

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเนื่องมาจากในสมัยก่อนการจัดการศึกษาภาคบังคับกำหนดให้ประชาชนต้องเข้าเรียนตามกฎหมายถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบกับประชาชนในชนบทมักไม่ค่อยสนใจศึกษาต่อหลังจากการศึกษาภาคบังคับ โดยส่วนใหญ่จะมุ่งเข้าสู่ภาคแรงงาน เพื่อเป็นแรงงานของครอบครัวต่อไป

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	77	90.60
หญิง	8	9.40
รวม	85	100.0
อายุ		
25 - 34 ปี	11	12.90
35 - 44 ปี	24	28.30
45 - 54 ปี	28	32.90
55 - 64 ปี	17	20.00
65 - 74 ปี	5	5.90
รวม	85	100.0
อายุมากที่สุด = 70 ปี อายุน้อยที่สุด = 27 ปี อายุเฉลี่ย = 47 ปี		
สถานภาพการสมรส		
แต่งงาน	70	82.40
หม้าย	15	17.60
รวม	85	100.0

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	24	28.20
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	44	51.80
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	5	5.90
สูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	12	14.10
รวม	85	100.0

ลักษณะทางสังคม

จำนวนบุตร

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีบุตรเฉลี่ย 2 คน โดยร้อยละ 31.80 มีบุตร 2 คน รองลงมาร้อยละ 28.20 มีบุตร 1 คน ร้อยละ 20.00 มีบุตร 3 คน ร้อยละ 14.10 มีบุตร 4 คน และร้อยละ 5.90 ไม่มีบุตร ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนบุตรในจำนวนที่สอดคล้องเหมาะสมกับการรณรงค์เรื่องการวางแผนครอบครัวของรัฐบาลเป็นอย่างดี

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 36.50 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 คน ร้อยละ 27.00 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ร้อยละ 18.80 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 คน ร้อยละ 11.80 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 คน และร้อยละ 5.90 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 6 คน โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.11 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 3 คน อาจกล่าวได้ว่าเป็นครอบครัวขนาดเล็ก

ตารางที่ ๔ จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางสังคม

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนบุตร		
ไม่มีบุตร	5	5.90
1 คน	24	28.20
2 คน	27	31.80
3 คน	17	20.00
4 คน	12	12.10
รวม	85	100.0
จำนวนบุตรเฉลี่ย = 2 คน		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
2 คน	16	18.80
3 คน	31	36.50
4 คน	23	27.00
5 คน	10	11.80
6 คน	5	5.90
รวม	85	100.0
สมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด = 6 คน สมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด = 2 คน		
สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย = 3 คน		

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

จำนวนแรงงานในครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 60.00 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 2 คน รองลงมาร้อยละ 18.80 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3 คน ร้อยละ 11.80 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1 คน และร้อยละ 9.40 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 4 คน ตามลำดับ โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79 และจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน

ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า จำนวนแรงงานเฉลี่ยในครัวเรือนมีจำนวนน้อยและไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพการเกษตรที่อาศัยแรงงานคนเป็นหลัก (ตารางที่ 5)

การประกอบอาชีพหลัก

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 70.60 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก รองลงมาร้อยละ 16.50 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 10.60 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก และร้อยละ 2.40 ประกอบอาชีพอื่น ๆ เป็นอาชีพหลัก

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเท็จจริงตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมสมาชิกที่ไม่มีที่ทำกินและให้ทำการเกษตรกรรมในพื้นที่สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ตารางที่ 5)

ประกอบอาชีพรอง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 64.70 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง รองลงมาร้อยละ 29.40 ประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพรอง และร้อยละ 5.10 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพรองตามลำดับ สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จะว่าจ้างแรงงานที่เป็นสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ เพื่อปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับงานสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ตารางที่ 5)

การถือครองที่ดิน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูลพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีที่ดินทำกินเฉลี่ยครอบครัวละ 8 ไร่ ร้อยละ 35.30 มีที่ดินถือครอง 1-5 ไร่ รองลงมาร้อยละ 30.60 มีที่ดินทำกิน 6-10 ไร่ ร้อยละ 24.70 มีที่ดินทำกิน 11-15 ไร่ ร้อยละ 8.20 มีที่ดินทำกิน 16-20 ไร่ และมีเพียงร้อยละ 1.20 มีที่ดินทำกิน 21-25 ไร่ โดยที่ในจำนวนที่ดินดังกล่าวที่ผู้ให้ข้อมูลการถือครอง ผลการวิจัยยังพบว่า ร้อยละ 84.70 มีที่ดินเป็นของตนเอง 1-4 ไร่ ร้อยละ 11.80 มีที่ดินเป็นของตัวเอง 5-8 ไร่ ร้อยละ 2.30 มีที่ดินเป็นของตัวเอง 9-12 ไร่ ร้อยละ 1.20 มีที่ดินเป็นของตนเองมากกว่า 12 ไร่ เมื่อพิจารณาที่ดินที่เป็นของตนเองทั้งหมดโดยเฉลี่ยพบว่า มีเพียงครอบครัวละ 2 ไร่ (ตารางที่ 5)

ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีการเช่าที่ดินของผู้อื่นเป็นที่ดินทำกิน โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 63.50 ไม่ได้เช่าที่ดินของผู้อื่น ขณะที่ร้อยละ 28.20 เช่าที่ดินของผู้อื่น จำนวน 1-5 ไร่ ร้อยละ 7.10 เช่าที่ดินผู้อื่นทำกิน 6-10 ไร่ และร้อยละ 1.20 เช่าที่ดินของผู้อื่นทำกิน จำนวน 11-15 ไร่ โดยมีจำนวนที่ดินที่ผู้ให้ข้อมูลเช่าที่ดินของผู้อื่นเฉลี่ย 2 ไร่ (ตารางที่ 5)

ในประเด็นของผู้ให้ข้อมูลที่ทำกินฟรีในที่ดินของผู้อื่น จากผลการวิจัย พบว่า ร้อยละ 42.30 ทำกินฟรีในที่ดินผู้อื่น จำนวน 5-8 ไร่ ร้อยละ 34.10 ทำฟรีในที่ดินผู้อื่น จำนวน 1-4 ไร่ ร้อยละ 16.50 ไม่ได้มีที่ดินทำฟรีในที่ดินผู้อื่น และร้อยละ 7-10 ทำฟรีในที่ดินของผู้อื่น จำนวน 9-12 ไร่

รายได้

ผลการวิจัยเกี่ยวกับรายได้คือข้อมูลทางด้านรายได้โดยไม่หักค่าใช้จ่ายของผู้ให้ข้อมูลในรอบปี 2542 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่คิดเป็นร้อยละ 51.80 มีรายได้ระหว่าง 30,001-60,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 29.40 มีรายได้ระหว่าง 10,001-30,000 บาทต่อปี ร้อยละ 9.40 มีรายได้ระหว่าง 60,001-90,000 บาทต่อปี ร้อยละ 5.90 มีรายมากกว่า 90,000 บาทต่อปี และที่เหลือร้อยละ 3.50 มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 46,483 บาทต่อปี (ตารางที่ 5)

รายได้กับค่าครองชีพในปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 80.00 ระบุว่า รายได้ไม่พอเพียงกับค่าครองชีพในปัจจุบัน และร้อยละ 20.00 ที่ระบุว่ารายได้พอเพียงกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับรายได้ของผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้รวมในปี 2542 เฉลี่ยเพียง 46,483 บาท ซึ่งไม่น่าจะเพียงพอต่อการใช้จ่ายสำหรับสมาชิกในครอบครัว 3 คน ได้ตลอดทั้งปี (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจ

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนแรงงานในครัวเรือน		
1 คน	10	11.80
2 คน	51	60.00
3 คน	16	18.80
4 คน	8	9.40
รวม	85	100.0
แรงงานในครัวเรือนมากที่สุด = 4 คน แรงงานในครัวเรือนน้อยที่สุด = 1 คน		
แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย = 2 คน		
การประกอบอาชีพหลัก		
เกษตรกรรม	60	70.60
ค้าขาย	9	10.60
รับจ้าง	14	16.50
อื่นๆ	2	2.30
รวม	85	100.0
การประกอบอาชีพรอง		
เกษตรกรรม	25	29.40
ค้าขาย	5	5.90
รับจ้าง	55	64.70
รวม	85	100.0
สภาพการถือครองที่ดิน		
เป็นของตนเองทั้งหมด		
1 - 4 ไร่	72	84.70
5 - 8 ไร่	10	11.80
9 - 12 ไร่	2	2.30
มากกว่า 12 ไร่	1	1.20
รวม	85	100.0

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=85)	ร้อยละ
เช่าที่ดินผู้อื่น		
ไม่ได้เช่า	54	63.50
1 - 5 ไร่	24	28.20
6 - 10 ไร่	6	7.10
11 - 15 ไร่	1	1.20
รวม	85	100.0
ทำฟรีในที่ดินผู้อื่น		
ไม่มี	14	16.50
1 - 4 ไร่	29	34.10
5 - 8 ไร่	36	42.30
9 - 12 ไร่	6	7.10
รวม	85	100.0
รวมที่ดินทำกิน		
1 - 5 ไร่	30	35.30
6 - 10 ไร่	26	30.60
11 - 15 ไร่	21	24.70
16 - 20 ไร่	7	8.20
21 - 25 ไร่	1	1.20
รวม	85	100.0
ที่ดินทำกินมากที่สุด = 21 ไร่ ที่ดินทำกินน้อยที่สุด = 1 ไร่		
ที่ดินทำกินเฉลี่ย = 8 ไร่		

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (n=85)	ร้อยละ
รายได้		
10,000 บาท และน้อยกว่า	3	3.50
10,001 - 30,000 บาท	25	29.40
30,001 - 60,000 บาท	44	51.80
60,001 - 90,000 บาท	8	9.40
90,001 บาทขึ้นไป	5	5.90
รวม	85	100.0
รายได้มากที่สุด = 438,840 บาท รายได้น้อยที่สุด = 9,600 บาท		
รายได้เฉลี่ย = 46,483 บาท		
รายได้พอเพียงกับค่าครองชีพในปัจจุบัน		
พอเพียง	17	20.00
ไม่พอเพียง	68	80.00
รวม	85	100.0

**ตอนที่ 3 อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิก
หมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**

อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตร หมายถึง สถานการณ์ใด ๆ ที่เป็นมูลเหตุให้เกิดอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพการเกษตร อุปสรรค ข้อขัดข้องนี้สามารถวัดได้จากการระบุสถานการณ์ที่น่าจะเป็นอุปสรรคและข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูลว่า "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" จำนวน 30 ข้อความ คือ

1. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านที่ดิน
จำนวน 5 ข้อความ

2. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านเงินทุน จำนวน 5 ข้อความ
3. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านแรงงาน จำนวน 5 ข้อความ
4. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านวัสดุ อุปกรณ์ จำนวน 5 ข้อความ
5. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านผลผลิต และการตลาด จำนวน 5 ข้อ
6. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านคำแนะนำ จากภาครัฐ จำนวน 5 ข้อ

สำหรับการระบุอุปสรรค ข้อขัดข้องได้กำหนดระบบการวัดผลแบบให้คะแนน (scoring system) โดยผู้ให้ข้อมูลระบุว่า "ใช่" มีค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน และ "ไม่ใช่" จะไม่มีคะแนนหรือเท่ากับ 0 จากนั้นนำคะแนนจากคำตอบมาคิดคำนวณน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์แปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0.51 - 1.00 หมายถึง สถานการณ์นั้นใช่อุปสรรค ข้อขัดข้อง ในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0.00 - 0.50 หมายถึง สถานการณ์นั้นไม่ใช่อุปสรรค ข้อขัดข้อง ในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิจัยในตารางที่ 2 นี้ ผู้วิจัยนำเสนออุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านที่ดิน

จากผลการวิจัย (ตารางที่ 6) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลโดยเฉลี่ยระบุว่าปัจจัยด้านที่ดินเป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตร โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 0.98 และค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 0.65 ทั้งนี้เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของแต่ละประเด็นแล้วพบว่า ทั้ง 5 ประเด็นล้วนเป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น โดยสามารถเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ

1. ที่ดินที่ท่านครอบครองเพื่อการเกษตรยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ (คะแนนเฉลี่ย 0.98)
2. จำนวนที่ดินเพื่อการเกษตรของท่านมีไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพการเกษตร (คะแนนเฉลี่ย 0.85)
3. ที่ดินสำหรับให้เช่าหรือทำฟาร์มมีจำนวนน้อย (คะแนนเฉลี่ย 0.80)
4. อัตราค่าเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรมีราคาสูงขึ้น (คะแนนเฉลี่ย 0.78)
5. ประสิทธิภาพในการให้ผลผลิตของที่ดินอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำไม่เป็นที่น่าพอใจ (คะแนนเฉลี่ย 0.65)

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า อุปสรรคข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านที่ดินที่สำคัญที่สุดของผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคือ ที่ดินที่ครอบครองเพื่อการเกษตรยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ ทั้งนี้มีสาเหตุเนื่องมาจากที่ดินเพื่อการเกษตรทั้งหมดอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่แตง ที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ขออนุญาตใช้ประโยชน์จากกรมป่าไม้ เพื่อการปลูกสร้างสวนป่าและองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้จัดสรรที่ดินทำกินให้แก่สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ แต่ยังไม่ได้มีการกันพื้นที่ออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติอย่างถาวร จึงไม่สามารถดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ได้ สำหรับที่ดินเพื่อการเกษตรที่ได้รับการจัดสรร ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยด้านการถือครองที่ดินที่ผู้ให้ข้อมูลมีที่ดินทำกินเฉลี่ยครอบครัวละ 8 ไร่ เป็นปัญหาสำคัญลำดับรองลงมา ประกอบกับที่ดินสำหรับให้เช่ามีจำนวนน้อยรวมถึงที่ดินที่ให้ทำการเกษตรฟรีในระบบวนเกษตรภายในเขตสวนป่ามีไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ อีกทั้งในภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ส่งผลให้อัตราค่าเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรมีราคาสูงขึ้น ตลอดจนประสิทธิภาพในการให้ผลผลิตของที่ดินอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำไม่เป็นที่น่าพอใจก็นับว่าเป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องที่สำคัญในการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ทั้งสิ้น โดยเป็นปัญหาสำคัญรองลงมาตามลำดับ

ตารางที่ 6 จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านที่ดิน

ข้อความ	อุปสรรค ข้อขัดข้อง		คะแนนเฉลี่ย	
	ใช่	ร้อยละ	ไม่ใช่	ร้อยละ
1. จำนวนที่ดินเพื่อการเกษตรของท่านไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพการเกษตร	72	84.70	13	15.30
2. ที่ดินให้ทำการเกษตรฟรีหรือให้เช่ามีน้อย	68	80.00	17	20.00
3. อัตราค่าเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรมีราคาสูง	66	77.60	19	22.40
4. ประสิทธิภาพในการให้ผลผลิตของที่ดินอยู่ในเกณฑ์ต่ำไม่เป็นที่น่าพอใจ	55	64.70	30	35.30
5. ที่ดินที่ท่านครอบครองเพื่อการเกษตรยังไม่มีเอกสารสิทธิ์	83	97.60	2	2.40
รวม				0.81

2. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านเงินทุน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 91.80 ระบุว่า ขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งเงินทุนถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศในขณะนี้ มีเพียงร้อยละ 8.20 เท่านั้นที่ระบุว่า มีเงินทุนพอเพียงในการประกอบอาชีพการเกษตร และเมื่อพิจารณาถึงอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านเงินทุนจากทั้ง 5 ประเด็นแล้วพบว่า ผู้ให้ข้อมูลโดยเฉลี่ยระบุว่าเป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพทั้งสิ้น โดยพิจารณาคะแนนเฉลี่ยซึ่งเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ (ตารางที่ 7)

1. ท่านขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพเกษตร (คะแนนเฉลี่ย 0.92)
2. ท่านขาดแคลนหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้จากภาครัฐ (คะแนนเฉลี่ย 0.87)
3. ท่านต้องกู้เงินนอกระบบเพิ่มขึ้นในการประกอบอาชีพการเกษตร (คะแนนเฉลี่ย 0.86)

4. แหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพของท่านส่วนใหญ่มาจากนายทุนหรือภาคเอกชน (คะแนนเฉลี่ย 0.77)

5. รัฐจัดสรรสินเชื่อเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ (คะแนนเฉลี่ย 0.65)

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่า การขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องที่สำคัญที่สุดในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านเงินทุน รองลงมาคือการขาดแคลนหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้จากภาครัฐซึ่งอุปสรรค ข้อขัดข้องประการนี้อาจกล่าวได้ว่า ส่วนหนึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากการขาดเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน จึงเป็นเหตุให้ไม่สามารถนำที่ดินไปใช้เป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้จากภาครัฐได้ เมื่อไม่สามารถกู้เงินในระบบได้ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลต้องกู้เงินนอกระบบเพื่อใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพการเกษตร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศเช่นนี้ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลต้องกู้เงินนอกระบบเพื่อการลงทุนเพิ่มมากขึ้น แบกรับภาระดอกเบี้ยในอัตราที่สูง ประกอบกับแหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบการอาชีพการเกษตรส่วนใหญ่จึงมาจากนายทุนหรือภาคเอกชน ก่อให้เกิดต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นตามมา รวมถึงการจัดสรรสินเชื่อเพื่อการเกษตรไม่พอเพียงจากภาครัฐล้วนเป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรในลำดับรองลงมาตามลำดับ ของผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น

ตารางที่ 7 จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านเงินทุน

ข้อความ	อุปสรรค		ข้อขัดข้อง		คะแนนเฉลี่ย
	ใช่	ร้อยละ	ไม่ใช่	ร้อยละ	
1. ท่านขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ	78	91.80	7	8.20	0.92
2. ท่านขาดแคลนหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้จากภาครัฐ	74	87.10	11	12.90	0.87
3. รัฐจัดสรรสินเชื่อการเกษตรไม่เพียงพอ	55	64.70	30	35.30	0.65
4. ท่านต้องกู้เงินนอกระบบเพิ่มขึ้นในการประกอบอาชีพการเกษตร	73	85.90	12	14.10	0.86
5. แหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพของท่านส่วนใหญ่มาจากนายทุนหรือภาคเอกชน	65	76.50	20	23.50	0.77
รวม					0.81

3. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านแรงงาน

จากผลการวิจัยในตารางที่ 8 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกิดอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านแรงงานโดยคะแนนเฉลี่ยรวมมีค่าเท่ากับ 0.73 พิจารณาคะแนนเฉลี่ย พบว่า มีจำนวน 4 ประเด็น จากทั้ง 5 ประเด็น ที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าใช้อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. อัตราค่าจ้างแรงงานมีราคาสูงขึ้น (คะแนนเฉลี่ย 0.97)
2. แรงงานส่วนใหญ่ด้อยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (คะแนนเฉลี่ย 0.80)
3. แรงงานภาคเกษตรหายาก (คะแนนเฉลี่ย 0.73)
4. แรงงานในครัวเรือนของท่านไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพการเกษตร (คะแนนเฉลี่ย 0.69)

สำหรับในประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าไม่ใช่อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านแรงงานคือ ท่านต้องใช้แรงงานคนมากกว่าเครื่องจักรในการประกอบอาชีพการเกษตร (คะแนนเฉลี่ย 0.47)

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลโดยเฉลี่ยระบุว่า แรงงานในครัวเรือนไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพการเกษตรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดจากปัจจัยด้านแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยจากจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ยครอบครัวละ 2 คน ทำให้ต้องจ้างแรงงานช่วยในการทำการเกษตร รองลงมาคือ แรงงานส่วนใหญ่ด้อยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ประกอบกับแรงงานภาคการเกษตรหายากและอัตราค่าจ้างแรงงานมีราคาสูงขึ้นกว่าเดิม ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต จากการสอบถามพบว่า แม้ว่าจะมีแรงงานภาคอุตสาหกรรมบางส่วนกลับสู่หมู่บ้านป่าไม้ แต่แรงงานเหล่านั้นส่วนใหญ่ก็มีได้มุ่งหวังที่จะกลับไปเป็นแรงงานภาคการเกษตรหรือประกอบอาชีพการเกษตรแทนการเป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรม โดยยังคงมุ่งหวังที่จะหวนกลับมาเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมดังเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการก่อสร้าง

แต่ขณะเดียวกันผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่า การใช้แรงงานคนมากกว่าเครื่องจักรกลไม่เป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพของผู้ให้ข้อมูล อาจเป็นเพราะว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เคยชินกับการใช้แรงงานตนเองมากกว่าการพึ่งพิงเครื่องจักรกลเข้าช่วยในการปฏิบัติงาน และพื้นที่ทำการเกษตรของผู้ให้ข้อมูลเองก็ไม่มีมากเกินกำลังที่

จะใช้แรงงานคนปฏิบัติงาน ตลอดจนอาจเป็นผลจากการขาดแคลนเงินทุนทำให้ไม่สามารถดำเนินงานโดยอาศัยเครื่องจักรกลก็เป็นได้

ตารางที่ 8 จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านแรงงาน

ข้อความ	อุปสรรค		ข้อขัดข้อง		คะแนนเฉลี่ย
	ใช่	ร้อยละ	ไม่ใช่	ร้อยละ	
1. แรงงานในครัวเรือนของท่านไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพการเกษตร	82	96.50	3	3.50	0.97
2. อัตราค่าจ้างแรงงานมีราคาสูง	59	69.40	26	30.60	0.69
3. แรงงานภาคเกษตรหายาก	62	72.90	23	27.10	0.73
4. แรงงานส่วนใหญ่ด้อยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	68	80.00	17	20.00	0.80
5. ท่านต้องใช้แรงงานคนมากกว่าเครื่องจักรในการประกอบอาชีพการเกษตร	40	47.10	45	52.90	0.47
รวม					0.73

4. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านวัสดุ อุปกรณ์

จากผลการวิจัยในตารางที่ 9 พบว่า ปัจจัยด้านวัสดุ อุปกรณ์ก่อให้เกิดอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล จากการศึกษาข้อมูลโดยการพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.94 และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยในแต่ละประเด็นสามารถเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. เมล็ดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ราคาสูงขึ้น (คะแนนเฉลี่ย 0.98)
2. ปุ๋ยเคมีมีราคาสูงขึ้น (คะแนนเฉลี่ย 0.97)
3. ยาปราบศัตรูพืชมีราคาสูงขึ้น (คะแนนเฉลี่ย 0.95)
4. เครื่องมือและเครื่องจักรกลทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้น (คะแนนเฉลี่ย 0.92)
5. ยารักษาโรคและอาหารสัตว์มีราคาสูงขึ้น (คะแนนเฉลี่ย 0.89)

จากผลการวิจัยดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า ผลจากความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคไปในทิศทางที่สูงขึ้น ซึ่งในจำนวนนี้รวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตรด้วย จากการเพิ่มขึ้นของราคาวัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตรก่อให้เกิดต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่า เมล็ดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีราคาสูงขึ้นเป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องที่สำคัญที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถคัดเลือกหรือจัดเตรียมเมล็ดพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ได้ด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องจัดซื้อแม้ว่าจะมีราคาสูงก็ตาม รองลงมาคือ ค่าปุ๋ยเคมีมีราคาสูงขึ้น โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาปุ๋ยเคมีในการช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และจากการสอบถามผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุตรงกันว่า ปุ๋ยเคมีให้ผลรวดเร็วกว่าการใช้ปุ๋ยธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก และกระบวนการตลอดจนขั้นตอนการใช้สะดวกและรวดเร็วกว่า ราคาของปุ๋ยเคมีที่เพิ่มสูงขึ้นจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการเพิ่มต้นทุนการผลิตของผู้ให้ข้อมูล สำหรับยาปราบศัตรูพืช เครื่องมือและเครื่องจักรกลทางการเกษตรและยารักษาโรคและอาหารสัตว์ที่มีราคาสูงขึ้นล้วนใช้อย่างแพร่หลาย ข้อขัดข้องของผู้ให้ข้อมูลในลำดับรองลงมาตามลำดับทั้งสิ้น

ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านวัสดุ อุปกรณ์นี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในประเด็นของประสิทธิภาพของที่ดินของผู้ให้ข้อมูลอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำไม่เป็นที่น่าพอใจ ทำให้ผู้ให้ข้อมูลต้องมีค่าใช้จ่ายในการบำรุง ดูแล เพื่อให้ที่ดินมีประสิทธิภาพในการเพิ่มผลผลิตให้มากที่สุด ดังนั้นเมื่อต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นย่อมส่งผลให้รายได้ของผู้ให้ข้อมูลลดลง

ตารางที่ 9 จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านวัสดุ อุปกรณ์

ข้อความ	อุปสรรค ข้อขัดข้อง				คะแนนเฉลี่ย
	ใช่	ร้อยละ	ไม่ใช่	ร้อยละ	
1. เครื่องมือและเครื่องจักรกลทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้น	78	91.80	7	8.20	0.92
2. ปุ๋ยเคมีมีราคาสูงขึ้น	82	96.50	3	3.50	0.97
3. เมล็ดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์มีราคาสูงขึ้น	83	97.60	2	2.40	0.98
4. ยาปราบศัตรูพืชมีราคาสูงขึ้น	81	95.30	4	4.70	0.95
5. ยารักษาโรคและอาหารสัตว์มีราคาสูงขึ้น	76	89.40	9	10.60	0.89
รวม					0.94

4. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านผลผลิตและการตลาด

จากผลการวิจัยในตารางที่ 10 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าจากสถานการณ์ด้านผลผลิตและการตลาดใช้อุปสรรค ข้อขัดข้องที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จากการพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.77 และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยในแต่ละประเด็นสามารถเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. ผลผลิตทางการเกษตรเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วไม่คุ้มกับต้นทุน (คะแนนเฉลี่ย 0.97)
2. ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ (คะแนนเฉลี่ย 0.84)
3. ผลผลิตทางการเกษตรไม่มีการประกันราคา (คะแนนเฉลี่ย 0.72)
4. ผลผลิตทางการเกษตรไม่มีตลาดรองรับอย่างพอเพียง (คะแนนเฉลี่ย 0.67)
5. ผลผลิตทางการเกษตรขาดสถานที่จัดเก็บที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอ (คะแนนเฉลี่ย 0.66)

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่า อุปสรรค ข้อขัดข้องสำคัญที่สุดคือ ผลผลิตทางการเกษตรเมื่อจำหน่ายและหักค่าใช้จ่ายแล้วไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต โดยอาจเป็นผลมาจากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในประเด็นปัจจัยด้านเงินทุนที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากต้องกู้เงินนอกระบบโดยเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมาลงทุน จากปัจจัยด้านแรงงานนี้ผู้ให้ข้อมูลต้องจ้างแรงงานในอัตราที่สูงขึ้น รวมถึงการเพิ่มขึ้นของราคาค่าวัสดุอุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ยเคมี รวมถึงค่ายาปราบศัตรูพืช และโดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ตกต่ำย่อมส่งผลกระทบต่ออย่างมากที่สุดต่อการจำหน่ายผลผลิตและต้นทุนการผลิตของผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้การขาดการประกันราคาพืชผลทางการเกษตรจากหน่วยงานของรัฐทำให้ผู้ให้ข้อมูลถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางในการจำหน่ายผลผลิต ขณะเดียวกันผลผลิตบางชนิดไม่มีตลาดรองรับอย่างพอเพียงและขาดการส่งเสริมการผลิตอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับปัญหาพืชผลเกษตรล้นตลาด ตลอดจนการขาดสถานที่จัดเก็บผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอของผู้ให้ข้อมูล ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตรที่เสียหายง่าย เป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในลำดับรองลงมาตามลำดับ

ตารางที่ 10 จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจาก
ปัจจัยด้านผลผลิตและการตลาด

ข้อความ	อุปสรรค		ข้อขัดข้อง		คะแนน เฉลี่ย
	ใช่	ร้อยละ	ไม่ใช่	ร้อยละ	
1. ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ	71	83.50	14	16.50	0.84
2. ผลผลิตทางการเกษตรเมื่อหักค่าใช้จ่าย แล้วไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต	82	96.50	3	3.50	0.97
3. ผลผลิตทางการเกษตรไม่มีการประกัน ราคา	61	71.80	24	28.20	0.72
4. ผลผลิตทางการเกษตรไม่มีตลาดรองรับ อย่างเพียงพอ	57	67.10	28	32.90	0.67
5. ผลผลิตทางการเกษตรขาดสถานที่จัดเก็บ ที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอ	56	65.90	29	34.10	0.66
รวม					0.77

5. อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านคำแนะนำจาก ภาครัฐ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ปัจจัยด้านคำแนะนำจากภาครัฐใช้อุปสรรค
ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดคำแนะนำในการประกอบ
อาชีพ จากการพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวมซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.77 และเมื่อพิจารณาคะแนนจริงของ
อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูลด้านดังกล่าวในแต่ละ
ประเด็น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าใช้อุปสรรค ข้อขัดข้องจำนวน 4 ประเด็น ซึ่งเรียงลำดับจาก
มากไปหาน้อยได้ดังนี้ (ตารางที่ 11)

1. การขาดคำแนะนำจากภาครัฐด้านการจัดระบบการปลูกพืชเพื่อให้มีรายได้ต่อ
เนื้อที่ตลอดปี (คะแนนเฉลี่ย 0.98)
2. การขาดคำแนะนำจากภาครัฐด้านการตลาด (คะแนนเฉลี่ย 0.93)
3. การขาดคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการปรับปรุงบำรุงดิน
(คะแนนเฉลี่ย 0.84)

4. การขาดคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการปรับปรุงบำรุงพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ (คะแนนเฉลี่ย 0.67)

ส่วนอีก 1 ประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าไม่ใช่อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านคำแนะนำจากภาครัฐคือ การขาดคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืช (คะแนนเฉลี่ย 0.44)

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การขาดคำแนะนำจากภาครัฐในระบบการจัดการทางการเกษตรด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพทางการเกษตรของผู้ให้ข้อมูลแทบทั้งสิ้น โดยอุปสรรค ข้อขัดข้องที่สำคัญที่สุดผู้ให้ข้อมูลระบุว่าคือการขาดคำแนะนำด้านการจัดระบบการปลูกพืชเพื่อให้มีรายได้ต่อเนื่องตลอดปี ซึ่งเป็นไปได้ว่าหากได้รับการส่งเสริมหรือคำแนะนำจากภาครัฐอย่างเป็นระบบและจริงจังจะสามารถช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถปลูกพืชได้ต่อเนื่องตลอดทั้งปี และการให้คำแนะนำด้านการตลาดแก่ผู้ให้ข้อมูลย่อมทำให้ผู้ให้ข้อมูลได้รับทราบกลไกด้านการตลาด ซึ่งจะสามารถต่อรองกับพ่อค้าคนกลางได้มากขึ้น อันจะส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ขณะเดียวกันการให้คำแนะนำด้านการปรับปรุงบำรุงดิน รวมถึงด้านการปรับปรุงบำรุงพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการให้ความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพอย่างจริงจังแก่ผู้ให้ข้อมูล อาจกล่าวได้ว่าจะสามารถช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิตทางการเกษตรที่สูงขึ้นและลดต้นทุนในการผลิต อันจะส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สำหรับการขาดคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่าไม่ใช่อุปสรรค ข้อขัดข้อง จากการสังเกตพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรไม่มากและการระบาดของศัตรูพืชก็ไม่รุนแรง ซึ่งอยู่ในวิสัยที่ผู้ให้ข้อมูลสามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาหรือขอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐมากนักจึงไม่เป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพ

ตารางที่ 9 จำนวนและคะแนนเฉลี่ยอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจาก
ปัจจัยด้านคำแนะนำจากภาครัฐ

ข้อความ	อุปสรรค ข้อขัดข้อง		คะแนนเฉลี่ย	
	ใช่	ร้อยละ	ไม่ใช่	ร้อยละ
1. การขาดคำแนะนำจากภาครัฐด้านการจัดระบบปลูกพืชให้มีรายได้ต่อเนื่องตลอดปี	83	97.60	2	2.40
2. การขาดคำแนะนำจากภาครัฐด้านการตลาด	79	92.90	6	7.10
3. การขาดคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการปรับปรุงบำรุงพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์	57	67.10	28	32.90
4. การขาดคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืช	37	43.50	48	56.50
5. การขาดคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการปรับปรุงบำรุงดิน	71	83.50	14	16.50
รวม				0.77

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตร
ตามธรรมชาติของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล เป็นการศึกษาเพื่อทราบธรรมชาติหรือความต้องการของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรวบรวมและนำมาพิจารณาความต้องการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การปรับตัวของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ ที่เป็นผลมาจากการผันผวนทางเศรษฐกิจกับการประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตรตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล ได้ดังนี้

1. ด้านที่ดิน

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางการแก้ไขการประกอบอาชีพการเกี่ยวกับด้านที่ดิน ดังนี้คือ

1.1 ต้องการให้ทางรัฐบาลออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินทั้งในพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทำกิน โดยมีผู้ระบุเป็นจำนวน 85 คน และให้เหตุผลว่า เนื่องจากสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ได้อยู่อาศัยและใช้ประกอบอาชีพมาเป็นเวลานาน โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีสภาพเป็นป่าแล้ว และไม่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่ ควรมีการกันพื้นที่ออกจากป่าสงวนแห่งชาติ และมอบเอกสารสิทธิ์ครอบครองต่อไป

1.2 ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 79 คน ระบุว่าต้องการให้ทางสวนป่าจัดสรรที่ทำกินในแปลงปลูกสร้างสวนป่าเพิ่มเติม เนื่องจากปัจจุบันสวนป่ามีที่ดินทำกินของครอบครัวไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูลที่แสดงผลว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มมากมีสภาพการถือครองที่ดินของครอบครัวเพียง 1-5 ไร่

1.3 ต้องการให้รัฐเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการปรับปรุงดินให้มากขึ้น มีผู้ระบุจำนวน 35 คน โดยให้เหตุผลว่าปัจจุบันสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้มีความรู้ในการใช้ประโยชน์ที่ดินและการปรับปรุงดินน้อย และไม่ถูกหลักวิชาการทำให้การทำการเกษตรไม่ได้ผลเท่าที่ควร (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพของผู้ให้ข้อมูลด้านที่ดิน

แนวทางแก้ไขตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
1. ต้องการให้รัฐบาลออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินทั้งในพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน	85
2. ต้องการให้จัดสรรที่ดินทำกินในพื้นที่สวนป่าเพิ่มเติม	79
3. ต้องการให้รัฐบาลเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการปรับปรุงดินให้มากขึ้น	35

หมายเหตุ ผู้ให้ข้อมูลระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

2. ด้านเงินทุน

จากผลการวิจัยตอนที่ 1 เกี่ยวกับรายได้กับค่าครองชีพในปัจจุบันพบว่า ผู้ให้ข้อมูลโดยเฉลี่ยระบุว่า รายได้ไม่พอเพียงกับค่าครองชีพในปัจจุบัน จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านเงินทุนเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่จึงต้องกู้ยืมเงินเพื่อมาลงทุนในการทำ การเกษตรและประกอบอาชีพอื่น ๆ โดยผู้ให้ข้อมูลได้ระบุแนวทางการแก้ไขในการประกอบ อาชีพการเกษตรด้านเงินทุนไว้ดังนี้

2.1 ต้องการให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรปล่อยเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำระยะยาว ตลอดจนลดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการกู้เงินลงบ้าง มีผู้ระบุเป็นจำนวน ถึง 80 คน เนื่องจากต้องการเงินทุนในการประกอบอาชีพ

2.2 ต้องการให้รัฐบาลจัดสรรเงินกู้เพื่อการเกษตรแบบไร้ดอกเบี้ยหรือดอกเบี้ย ต่ำ เนื่องจากเกษตรกรอันเป็นสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ส่วนใหญ่ไม่สามารถรับภาระหนี้สินหรือ ดอกเบี้ยสูงเช่นในปัจจุบันได้ ผู้ให้ข้อมูลระบุเป็นจำนวน 53 คน

2.3 เนื่องจากในภาวะเศรษฐกิจประเทศเช่นนี้ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้แหล่งเงินกู้ ขยายระยะเวลาในการส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยต่ำ มีผู้ระบุจำนวน 30 คน (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13. จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพของ ผู้ให้ข้อมูลด้านเงินทุน

แนวทางแก้ไขตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
1. ต้องการให้ ธ.ก.ส. ปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ	80
2. ต้องการให้รัฐบาลจัดสรรเงินกู้เพื่อการเกษตรแบบไร้ดอกเบี้ย หรือดอกเบี้ยต่ำ	53
3. ต้องการให้แหล่งเงินกู้ขยายระยะเวลาในการส่งเงินกู้พร้อม ดอกเบี้ยต่ำ	30

หมายเหตุ ผู้ให้ข้อมูลระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

3. ด้านแรงงาน

จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการขาดแคลนแรงงานได้ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยพบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือนมีเฉลี่ยเพียงครอบครัวละ 2 คน และเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยที่เท่ากับ 3 คน จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นจำนวนแรงงานที่น้อยจึงต้องมีการจ้างแรงงานช่วยในการประกอบอาชีพ แต่เมื่ออัตราค่าจ้างมีราคาสูงขึ้น ดังนั้นแนวทางการแก้ไขการประกอบอาชีพการเกษตรตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูลด้านแรงงานจึงอยู่ที่ความต้องการให้ภาครัฐจัดกิจกรรมให้ความรู้ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ให้สมาชิกพึ่งพาตนเองในการประกอบอาชีพได้ โดยผู้ให้ข้อมูลระบุไว้เป็นจำนวน 58 คน และรองลงมาคือต้องการให้สวนป่าแม่หอพระหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงว่าจ้างแรงงานจากสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูลด้านแรงงาน

แนวทางการแก้ไขตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
1. ต้องการให้ภาครัฐจัดกิจกรรมให้ความรู้ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และการฝึกอบรม	58
2. ต้องการให้สวนป่าแม่หอพระ หรือหน่วยงานต่าง ๆ ใกล้เคียง ว่าจ้างแรงงานจากสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้มากขึ้น	30

หมายเหตุ ผู้ให้ข้อมูลระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

4. ด้านผลผลิต

ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตรตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูลด้านผลผลิตสอดคล้องกับผลการวิจัยในตอนที 2 ข้อ 6 อันเกี่ยวกับอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรจากปัจจัยด้านคำแนะนำจากภาครัฐ กล่าว

คือ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 51 คน ระบุว่า ต้องการให้รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตรให้มากขึ้น ตลอดจนแนะนำวิทยาการใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้สามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น รวมถึงคำแนะนำด้านการปรับปรุงบำรุงพันธุ์ด้วย สำหรับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน ระบุว่า รัฐควรจัดสร้างโรงเรียนหรือสถานที่จัดเก็บผลผลิตทางการเกษตรของสวนรวม สำหรับสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ เพื่อช่วยในการเก็บรักษาผลผลิตไว้จำหน่ายในเวลาที่เหมาะสม (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูลด้านผลผลิต

แนวทางการแก้ไขตามทฤษฎีของผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
1. ต้องการคำแนะนำจากรัฐในด้านความรู้ทางการเกษตร รวมถึงวิทยาการใหม่ ๆ	51
2. ต้องการให้รัฐจัดสร้างสถานที่เก็บผลผลิตของสวนรวม	30

หมายเหตุ ผู้ให้ข้อมูลระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

5. ด้านการตลาด

จากผลการวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตรตามทฤษฎีของผู้ให้ข้อมูลด้านการตลาด พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนวทางในประเด็นที่สอดคล้องกับข้อมูลเกี่ยวกับอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพตามทฤษฎีของผู้ให้ข้อมูลด้านผลผลิตและการตลาด โดยได้เสนอแนวทางไว้ดังนี้ (ตารางที่ 16)

5.1 ต้องการให้ผลผลิตทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้น หากเป็นไปได้ต้องการให้รัฐแทรกแซงราคาสผลผลิตบางชนิดที่ตกต่ำ โดยเฉพาะข้าวและถั่วลิสง ระบุจำนวน 83 คน

5.3 ต้องการให้มีการประกันราคาสผลผลิต ระบุจำนวน 78 คน

ตารางที่ 16 จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตร
ของผู้ให้ข้อมูลด้านการตลาด

แนวทางการแก้ไขตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
1. ต้องการให้ผลผลิตมีราคาสูงขึ้น	83
2. ต้องการให้มีการประกันราคาผลผลิต	78

หมายเหตุ ผู้ให้ข้อมูลระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

6. ด้านอื่น ๆ

ผลการวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตรตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุไว้มีดังต่อไปนี้

6.1 ต้องการความเอาใจใส่จากภาครัฐเพิ่มมากขึ้นและจริงจังในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ทั้งการจัดสรรที่ดินทำกินอย่างเพียงพอ การจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม การให้ความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับระบบการผลิต การประกันราคาผลผลิต ระบุจำนวน 71 คน

6.2 ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 56 คน ระบุว่า สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและไม่ค่อยได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าที่ควร จึงอยากให้รัฐสนับสนุนการขยายโอกาสทางการศึกษาต่อสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ทั้งจากการจัดตั้งสถาบันการศึกษา ทุนการศึกษา ตลอดจนการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ทักษะ และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตร
ของผู้ให้ข้อมูลด้านอื่น ๆ

แนวทางตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
1. ต้องการความเอาใจใส่จากภาครัฐอย่างจริงจังในด้านต่าง ๆ	71
2. ต้องการโอกาสทางการศึกษาและการได้รับการเผยแพร่ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ด้านต่าง ๆ	56

หมายเหตุ ผู้ให้ข้อมูลระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ
(SUMMARY AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย
(Summary)

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากความผันผวนทางเศรษฐกิจต่อการประกอบอาชีพ การเกษตรของหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านป่าไม้และสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้

หมู่บ้านป่าไม้ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 85 ครัวเรือน ประชากรอาศัยอยู่ 280 คน ประกอบอาชีพการเกษตรโดย อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก สภาพทรัพยากรธรรมชาติไม่เอื้อต่อการประกอบอาชีพการเกษตร โดย ทรัพยากรดินจัดอยู่ในชุดดินลี (Li : Li series) ซึ่งชุดดินนี้พบบริเวณเชิงเขามีความลาดชัน 8-20% ชั้นดินตื้นไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตร เหมาะสำหรับอนุรักษ์ไว้ให้มีสภาพเป็นป่า สำหรับทรัพยากรน้ำ หมู่บ้านป่าไม้อาศัยแหล่งน้ำในการอุปโภค บริโภค และทำการเกษตรใน ฤดูฝน จำนวน 2 แห่ง แต่ในฤดูแล้งมีสภาพตื้นเขิน ส่วนสภาพทรัพยากรป่าไม้เป็นป่า เบญจพรรณ มีไม้สัก (mixed deciduous) สลับป่าเต็งรัง (dry dipterocarps)

สำหรับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ด้านการเก็บหาของป่า พบว่า ช่วงต้น ฤดูฝนเห็ดสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้และหมู่บ้านใกล้เคียงได้เป็น อย่างมาก

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุโดยเฉลี่ย 47 ปี ผู้ให้ ข้อมูลมีอายุมากที่สุด 70 ปี และน้อยที่สุด 27 ปี สถานภาพส่วนใหญ่เป็นผู้สมรสแล้ว มีสมาชิก ในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน และมีบุตรเฉลี่ยครอบครัวละ 2 คน ส่วนมากมีจำนวนแรงงานในครอบครัว 2 คน และเกินครึ่งของผู้ให้ข้อมูลเล็กน้อยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลัก โดยมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง มีสภาพการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรเฉลี่ย ครอบครัพละ 8 ไร่ และที่ดินที่เป็นของตนเองเฉลี่ยมีครอบครัพละ 2 ไร่ ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีรายได้ไม่พอเพียงกับค่าครองชีพในปัจจุบัน โดยมีรายได้เฉลี่ยครอบครัพละ 46,483 บาท ในปี พ.ศ. 2542

อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

อุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ จากปัจจัยด้านต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยด้านที่ดิน พบว่า สภาพทรัพยากรดินไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตร ประสิทธิภาพในการเพิ่มผลผลิตของที่ดินอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำไม่เป็นที่น่าพอใจ กอปรกับจำนวน ที่ดินเพื่อการเกษตรมีจำนวนไม่เพียงพอ และที่ดินสำหรับให้เช่าหรือให้ทำฟาร์มมีจำนวนน้อย ตลอดจนอัตราค่าเช่าที่ดินที่มีราคาสูงล้วนเป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรทั้งสิ้น

2. ปัจจัยด้านเงินทุน พบว่า การขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพการเกษตร รวมถึงการขาดหลักทรัพย์ในการใช้ค้ำประกันเงินกู้จากภาครัฐส่งผลให้เกิดการกู้เงินจาก แหล่งเงินทุนนอกระบบ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากนายทุนและต้องกู้เงินนอกระบบเพิ่มขึ้นในภาวะที่ เศรษฐกิจของประเทศยังไม่ฟื้นคืนสู่ภาวะปกติ ดังนั้นจึงต้องแบกรับอัตราดอกเบี้ยในราคาที่สูง อันส่งผลให้ผลตอบแทนที่ได้ไม่คุ้มกับต้นทุนในการประกอบอาชีพ

3. ปัจจัยด้านแรงงาน พบว่า ปัญหาการขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะแรงงานใน ครัวเรือนไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานและอัตราค่าจ้างแรง งานมีราคาสูงขึ้น ประกอบกับแรงงานส่วนใหญ่ด้อยประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลให้ เกิดค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นในการลงทุน สำหรับการจ้างแรงงานคนในเกือบทุกขั้นตอนของการ ประกอบอาชีพการเกษตร ผลการวิจัยระบุว่าไม่ได้เป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพ แต่อย่างใด

4. ปัจจัยด้านวัสดุ อุปกรณ์ จากการเพิ่มสูงขึ้นของราคาวัสดุ อุปกรณ์การเกษตร อาทิ ค่าเมล็ดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ยเคมี อาหารสัตว์ ฯลฯ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพ โดยทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

5. ปัจจัยด้านผลผลิตและการตลาด พบว่า ผลผลิตทางการเกษตรเมื่อจำหน่ายแล้ว ไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต ประกอบกับการขาดการประกันราคาทำให้ผู้ให้ข้อมูลจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่ต่ำ ตลอดจนราคาสินค้าการเกษตรที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่องล้วนเป็นอุปสรรค ข้อขัดข้องที่สำคัญทั้งสิ้น

ซึ่งสอดคล้องกับสมาคมเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ (2543 : 77) ที่ระบุว่า สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ ราคาสินค้าเกษตรกรรมแทบทุกชนิด ในปี 2542 มีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปี 2541 โดยเฉพาะข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง เนื่องจากผลผลิตรวมของโลกเพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลกระทบอย่างมากต่อรายได้เกษตรกร ขณะที่มูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรในปี 2542 ลดลงอย่างต่อเนื่องและมีสัดส่วนเหลือเพียง 12% ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด

6. ปัจจัยด้านคำแนะนำจากภาครัฐ โดยที่ภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศเกิดขึ้น การขาดคำแนะนำและความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างจริงจังส่งผลให้เกิดอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตร สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ต้องการคำแนะนำด้านการจัดระบบการปลูกพืชให้มีรายได้หมุนเวียนตลอดปี รวมถึงการให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือด้านการตลาดและการจำหน่าย รวมถึงการปรับปรุงพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และการปรับปรุงบำรุงดินด้วย

แนวทางการแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพการเกษตรตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล

แนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพการเกษตรตามธรรมชาติของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ หมู่ที่ 8 ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ดังนี้

ด้านที่ดิน สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้เสนอแนวทางการแก้ไขได้ดังนี้คือ จากสภาพทรัพยากรดินที่ไม่อำนวยต่อการประกอบอาชีพและประสิทธิภาพในการให้ผลผลิตของที่ดินอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้จึงต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและการปรับปรุงบำรุงดิน สำหรับปัญหาที่ดินเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอต้องการให้สวนป่าแม่หอพระจัดสรรที่ดินในระบบวนเกษตรให้มากขึ้น ด้านเงินทุนพบว่า สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจัดสรรเงินกู้ให้มากขึ้น รวมถึงการปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ หรือแบบไร้ดอกเบี้ย เพื่อลดการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ส่วนด้านแรงงานต้องการให้ภาครัฐจัดกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ รวมถึงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตรและอาชีพเสริม ตลอดจนต้องการให้สวนป่าแม่หอพระหรือหน่วย

งานในพื้นที่ว่าจ้างแรงงานจากสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้เพิ่มขึ้น สำหรับด้านผลผลิตและการตลาด ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแนวทางแก้ไขอุปสรรค ข้อขัดข้องที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ต้องการให้มีการประกันราคาผลผลิตเพื่อให้จำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น มีแหล่งรองรับผลผลิตที่เพียงพอ เพื่อป้องกันผลผลิตเสียหาย และสนับสนุนให้มีการจัดสร้างสถานที่จัดเก็บผลผลิตรวมของหมู่บ้าน นอกจากนี้ในด้านอื่น ๆ ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนวทางแก้ไขไว้คือ ต้องการความเอาใจใส่อย่างจริงจังจากภาครัฐในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ การจัดสรรที่ดิน และการจัดหาทุนที่เหมาะสม ตลอดจนการให้คำแนะนำความรู้และการได้รับโอกาสทางการศึกษา สำหรับสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ให้เพิ่มมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ (Recommendation)

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศที่ก่อให้เกิดอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนการให้ความช่วยเหลือสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ในการประกอบอาชีพการเกษตรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนการลดต้นทุนในการผลิตอันจะส่งผลให้สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. หัวหน้าส่วนป่าแม่หอพระ ควรสนับสนุนและเปิดโอกาสให้สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ได้เข้ามาใช้ประโยชน์ในที่ดินสวนป่าให้มากขึ้น โดยเฉพาะระบบวนเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพื้นที่การเกษตรและป้องกันการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าไม้ และควรสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ยานพาหนะในการประกอบอาชีพแก่สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ให้มากขึ้น ตลอดจนเป็นศูนย์กลางคอยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ให้ดีขึ้น

2. ผู้บริหารองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ควรประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการกันพื้นที่หมู่บ้านป่าไม้ออกจากป่าสงวนแห่งชาติ เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตรเป็นเวลานานแล้ว ตลอดจนควรหามาตรการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนมือถือครองพื้นที่ เพื่อควบคุมสภาพความเป็นอยู่ของหมู่บ้านป่าไม้ที่จัดตั้งโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ให้คงอยู่

3. เกษตรอำเภอแม่แตง ควรจัดกิจกรรมเผยแพร่ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ การเกษตรให้มากขึ้น สนับสนุนให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ เทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างจริงจัง ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งลานค้าสินค้าเกษตร เพื่อใช้เป็นสถานที่ซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าเกษตร ของหมู่บ้าน รวมถึงให้คำแนะนำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้เสริมเพื่อให้สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้มี ฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4. เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องฝ่ายอื่น ๆ ทุกฝ่าย ควรให้การสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง ส่งเสริมให้สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อเป็นพลังต่อ รองในการประกอบอาชีพ รวมถึงสนับสนุนให้เกิดการพึ่งพาตนเองให้มากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(Recommendation for Further Study)

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะผลจากความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศต่อ การประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัด เชียงใหม่เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาขยายให้ครอบคลุมหมู่บ้านป่าไม้ในสังกัดองค์การ อุตสาหกรรมป่าไม้ในภาคเหนือหรือหมู่บ้านป่าไม้ในสังกัดองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ทุกจังหวัด ตลอดจนหมู่บ้านทั่วไปเพื่อให้ได้รายละเอียดในอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการ เกษตรในแต่ละพื้นที่ แล้วนำมาเปรียบเทียบความเหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยจะก่อ ให้เกิดประโยชน์และสามารถนำมาประกอบการพิจารณาและกำหนดแนวทางการช่วยเหลือใน การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะผลจากความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศที่ ก่อให้เกิดอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้เท่านั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาถึงการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและแนวทางในการดำรงชีวิต ภายใต้ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่ดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการ ปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณานุกรม

- ชาน สีทอง. 2541. เศรษฐกิจฟองสบู่แตก. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการพลเอก
ชาติชาย ชุณหะวัณ.
- ทองแถม นาถจำนง. 2541. วิฤตการณ์ยุค IMF กับอนาคตของชาติไทย. กรุงเทพมหานคร
: สำนักพิมพ์มิ่งมิตร.
- ธนาคารกรุงไทย จำกัด. 2541. รายงานเศรษฐกิจธนาคารกรุงไทย จำกัด. มกราคม 2541.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทเซเว่นพรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2540. รายงานเศรษฐกิจรายเดือนตุลาคม 2540.
กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ประสิทธิ์ เพียรอนุรักษ. 2538. วิเคราะห์ส่วนผลิตเมล็ดพันธุ์ไม้สักในประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตร-
ศาสตร์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพ-
มหานคร : สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ ประสานมิตร.
- ณัฐพล ชันธไชย. 2527. แนวความคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและพัฒนาชนบท.
เอกสารประกอบสัมมนาการบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิสิตวนวัฒนวิทยา. 2535. สวนป่าวังชัน. รายงานการฝึกงานวิชาการปลูกสร้างสวนป่า.
กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นำชัย ทนุผล. 2529. การพัฒนาชุมชน. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

_____. 2531. วิธีการเตรียมโครงการวิจัย. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

บริษัท ศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์ จำกัด. 2541. สภาวะเศรษฐกิจมกราคม 2541.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์ จำกัด.

มธุรส สว่างบำรุง. 2540. จิตวิทยาพัฒนาการ. เอกสารประกอบการสอนวิชา ศท.303.
เชียงใหม่ : ภาควิชาศึกษาทั่วไป, คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. 2531. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยากร เชียงกูล. 2541. การกอบกู้และฟื้นฟูชาติจากพันธุนาการของ IMF.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและสำนักพิมพ์มิ่งมิตร.

_____. 2541. ปฏิวัติภูมิปัญญาใหม่ต้านภัยวิกฤต IMF. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มิ่งมิตร.

ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2535. การวิจัยและพัฒนาการปลูกสร้างสวนป่า. กรุงเทพมหานคร :
คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์. 2542. เศรษฐกิจไทย เมื่อไหร่ฟื้น. เอกสารทางวิชาการ
ประกอบการสัมมนาทิศทางเศรษฐกิจไทยปี 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
บริษัทบพิตรการพิมพ์ จำกัด.

_____. 2543. วิสัยทางเศรษฐกิจไทย สดใสปี 2000. เอกสารทางวิชาการประกอบ
การสัมมนาทิศทางเศรษฐกิจไทยปี 2543. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทบพิตร
การพิมพ์ จำกัด.

สุโขทัยธรรมาริราช, มหาวิทยาลัย. 2536. การพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช : (หน่วยที่ 1-7 ฉบับปรับปรุง). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช.

_____. 2531. การพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช : (หน่วยที่ 8-15). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช.

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. 2540. 50 ปี องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเซเวนพรีนติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

_____. 2529. วารสารสักทอง, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2529). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อาร์ตโปรเกรส.

_____. 2536. วารสารสักทอง, ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2536). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อาร์ตโปรเกรส.

_____. 2538. วารสารสักทอง, ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2538). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อาร์ตโปรเกรส.

อำนวย คอวนิช. 2528. วนศาสตร์ชุมชน. กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง

ผลกระทบจากการผันผวนทางเศรษฐกิจต่อการประกอบอาชีพการเกษตร
ของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

เลขที่แบบสัมภาษณ์ [] [] 1-2

วันที่.....เดือน.....พ.ศ 2542

คำชี้แจง

การรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ต้องการข้อมูลที่เป็นจริงจากท่าน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะนำไปใช้ประโยชน์ในงานวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ของปัญหาพิเศษ ระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการเกษตรและป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เท่านั้น สำหรับส่วนที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับส่วนบุคคลนั้น ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับเฉพาะ โดยที่จะไม่นำไปเปิดเผยไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของ

ผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพการเกษตรตาม

ทรรศนะของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ให้ข้อมูล

คำแนะนำ กรุณาตอบคำถามหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าข้อความที่เป็นจริง หรือ

เติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนด

1. เพศ

[] 3

[] 1. ชาย

[] 2. หญิง

2. อายุของท่าน.....ปี (นับถึงปี 2542)

[] [] 4 - 5

3. สถานภาพสมรส

[] 6

[] 1. โสด

[] 2. แต่งงาน

[] 3. หม้าย

4. ระดับการศึกษาของท่าน [] 7
- [] 1. ไม่ได้รับการศึกษาเลย
- [] 2. ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
- [] 3. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
- [] 4. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- [] 5. สูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
5. จำนวนบุตร คน [] 8
- [] 1. ชาย..... คน [] 9
- [] 2. หญิง คน [] 10
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน..... คน [] [] 11-12
7. จำนวนแรงงานในครัวเรือน.....คน [] 13
8. การประกอบอาชีพหลัก [] 14
- [] 1. เกษตรกรรม
- [] 2. ค้าขาย
- [] 3. รับจ้าง
- [] 4. อื่น ๆ ระบุ.....
9. การประกอบอาชีพรอง [] 15
- [] 1. เกษตรกรรม
- [] 2. ค้าขาย
- [] 3. รับจ้าง
- [] 4. อื่น ๆ ระบุ.....
10. สภาพการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร
- [] 1. มีที่ดินเป็นของตนเอง.....ไร่ [] [] 16-17
- [] 2. มีที่ดินเป็นของตนเองและเช่าบางส่วน.....ไร่ [] [] 18-19
- [] 3. เช่าที่ดินของผู้อื่นทั้งหมด.....ไร่ [] [] 20-21
- [] 4. ทำฟรีในที่ดินผู้อื่น.....ไร่ [] [] 22-23
- รวมที่ดินทำกิน.....ไร่ [] [] 24-25

11. รายได้เฉลี่ยของท่านที่เป็นเงินสดโดยไม่หักค่าใช้จ่ายในปี 2542.....บาท

[] [] [] [] [] [] 26-31

12. รายได้ของท่านพอเพียงกับค่าครองชีพในปัจจุบันหรือไม่ [] 33

[] 1. พอเพียง

[] 2. ไม่พอเพียง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับอุปสรรค ข้อขัดข้องในการประกอบอาชีพการเกษตรของผู้ให้ข้อมูล

คำแนะนำ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ท่านมีความเห็นด้วย

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. ปัจจัยด้านที่ดิน		
1.1 จำนวนที่ดินเพื่อการเกษตรของท่านไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพการเกษตร		[] 34
1.2 ที่ดินให้ทำการเกษตรฟรีหรือให้เช่ามีน้อย		[] 35
1.3 อัตราค่าเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรมีอัตราสูงขึ้น		[] 36
1.4 ประสิทธิภาพในการให้ผลผลิตของที่ดินอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำไม่เป็นที่น่าพอใจ		[] 37
1.5 ที่ดินที่ท่านครอบครองเพื่อการเกษตรยังไม่มีเอกสารสิทธิ์		[] 38
2. ปัจจัยด้านเงินทุน		
2.1 ท่านขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ		[] 39
2.2 ท่านขาดแคลนหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้จากภาครัฐ		[] 40
2.3 รัฐจัดสินเชื่อเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ		[] 41
2.4 ท่านต้องกู้เงินนอกระบบเพิ่มขึ้นในการประกอบอาชีพการเกษตร		[] 42
2.5 แหล่งเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพการเกษตรของท่านส่วนใหญ่มาจากนายทุนหรือเอกชน		[] 43

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
3. ปัจจัยด้านแรงงาน		
3.1 แรงงานในครัวเรือนของท่านไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพการเกษตร		[] 43
3.2 อัตราค่าจ้างแรงงานมีราคาสูงขึ้น		[] 44
3.3 แรงงานภาคเกษตรหายาก		[] 45
3.4 แรงงานส่วนใหญ่ด้อยประสิทธิภาพในการทำงาน		[] 46
3.5 ท่านใช้แรงงานคนมากกว่าเครื่องจักรในการประกอบอาชีพการเกษตร		[] 47
4. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร		
4.1 เครื่องมือและเครื่องจักรกลทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้น		[] 48
4.2 ปุ๋ยเคมีมีราคาสูงขึ้น		[] 49
4.3 เมล็ดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์มีราคาสูงขึ้น		[] 50
4.4 ยาปราบศัตรูพืชมีราคาสูงขึ้น		[] 51
4.5 ยารักษาโรคและอาหารสัตว์มีราคาสูงขึ้น		[] 52
5. ปัจจัยด้านการตลาด		
5.1 ผลผลิตทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ		[] 53
5.2 ผลผลิตทางการเกษตรเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต		[] 54
5.3 ผลผลิตทางการเกษตรไม่มีการประกันราคา		[] 55
5.4 ผลผลิตทางการเกษตรไม่มีตลาดรองรับอย่างเพียงพอ		[] 56
5.5 ผลผลิตทางการเกษตรขาดสถานที่จัดเก็บที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ		[] 57
6. ปัจจัยด้านคำแนะนำจากรัฐ		
6.1 การขาดคำแนะนำจากภาครัฐด้านการจัดระบบปลูกพืชเพื่อให้มีรายได้ต่อเนื่องตลอดปี		[] 58
6.2 การขาดคำแนะนำจากภาครัฐด้านการตลาด		[] 59
6.3 การขาดคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการปรับปรุงบำรุงพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์		[] 60

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่	
6.4 การขาดคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐด้าน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช			[] 61
6.5 การขาดคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากภาครัฐด้าน การปรับปรุงบำรุงดิน			[] 62

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขในการประกอบอาชีพตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล

1. ด้านที่ดิน

.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านเงินทุน

.....

.....

.....

.....

.....

3. ด้านแรงงาน

.....

.....

.....

.....

.....

4. ด้านผลผลิต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ด้านการตลาด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. อื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล : นายปฐมพล ทองรอด

วัน เดือน ปีเกิด : 24 กุมภาพันธ์ 2518

จังหวัดที่เกิด : พิจิตร

วุฒิการศึกษา :

- มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนตะพานหิน จังหวัดพิจิตร พ.ศ. 2535
- ประกาศนียบัตรวิชาการป่าไม้ โรงเรียนป่าไม้จังหวัดแพร่ พ.ศ. 2537
- ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. 2540
- ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการเกษตรและป่าไม้) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. 2543

ประวัติการทำงาน :

- พ.ศ. 2537 ตำแหน่งลูกจ้างตามสัญญาจ้างงานสวนป่าที่ 1 (แม่หอพระ) อุทยานกรมป่าไม้เขตเชียงใหม่ ฝ่ายอุทยานกรมป่าไม้ภาคเหนือ องค์การอุทยานกรมป่าไม้
- พ.ศ. 2543 ตำแหน่งพนักงานสวนป่า (ระดับ 3) งานสวนป่าที่ 1 (แม่หอพระ) อุทยานกรมป่าไม้เขตเชียงใหม่ ฝ่ายอุทยานกรมป่าไม้ภาคเหนือ องค์การอุทยานกรมป่าไม้